AANTALLEN COFFEESHOPS EN
GEMEENTELIJK BELEID 1999-2016

Coffeeshops in Nederland 2016

B. Bieleman

R. Mennes

M. Sijtstra

INTRAVAL
Onderzoek en Advies

COFFEESHOPS IN NEDERLAND 2016

Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2016

Juni 2017

INTRAVAL
Groningen-Rotterdam

VOORWOORD

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL de dertiende meting uitgevoerd van de monitor naar de aantallen coffeeshops in Nederland en het lokale coffeeshopbeleid. Dit rapport beschrijft de resultaten van deze meting. In de periode maart 2017 tot en met mei 2017 zijn de ambtenaren van alle Nederlandse gemeenten die verantwoordelijk zijn voor het lokale coffeeshopbeleid bevraagd over de aantallen coffeeshops en het door hun gemeente gevoerde beleid.

De meting is uitgevoerd door de (senior)onderzoekers Ralph Mennes, Maurits Sijtstra en Jacco Snippe onder leiding van Bert Bieleman. Daarnaast hebben Irene Schoonbeek, Elif Cankor en Martin Haaijer geassisteerd bij de dataverzameling.

Graag willen wij de leden van de begeleidingscommissie onder voorzitterschap van prof. dr. A.C.M. Spapens (Universiteit Tilburg) bedanken voor de betrokken en deskundige wijze waarop zij het onderzoek hebben begeleid. De commissie bestond verder uit: mw. mr. Y.M. van Groenigen (gemeente Amsterdam); drs. L.F. Heuts (WODC); en mw. mr. I. Siereveld (ministerie van Veiligheid en Justitie). Daarnaast gaat onze dank uit naar de gemeenteambtenaren. Zonder hen was dit onderzoek niet mogelijk geweest.

Namens INTRAVAL,

Bert Bieleman — Groningen-Rotterdam
Ralph Mennes — Juni 2017

INHOUDSOPGAVE

		Pagina
	Samenvatting	**I**
	Summary	**III**
Hoofdstuk 1	**Inleiding**	**1**
	1.1 Landelijk coffeeshopbeleid	1
	1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen	6
	1.3 Onderzoeksopzet	7
	1.4 Leeswijzer	9
Hoofdstuk 2	**Aantallen coffeeshops**	**11**
	2.1 Coffeeshops in Nederland	11
	2.2 Coffeeshops per gemeente	13
Hoofdstuk 3	**Gemeentelijk beleid**	**15**
	3.1 Beleidsvormen en gevoerd beleid	15
	3.2 Verhouding beleid en praktijk	17
	3.3 Aanvullende maatregelen	18
	3.4 Toekomstplannen	20
Hoofdstuk 4	**Handhavingsbeleid**	**23**
	4.1 AHOJGI-criteria en Maximale handelshoeveelheid	23
	4.2 Additionele criteria	24
	4.3 Handhavingswijze	28
	4.4 Sanctiebeleid	30
	4.5 Overtredingen en opgelegde sancties	36
Hoofdstuk 5	**Conclusies**	**39**
	5.1 Aantallen coffeeshops	39
	5.2 Gemeentelijk beleid	39
	5.3 Handhavingsbeleid	40
	5.4 Sanctiebeleid en sanctionering	42
	Geraadpleegde literatuur	**45**
Bijlage	**Overzicht gemeenten**	**51**

SAMENVATTING

Dit rapport bespreekt de resultaten van de dertiende meting van het aantal gedoogde verkooppunten van softdrugs (coffeeshops) in Nederland en het gemeentelijk coffeeshopbeleid. In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie volgt onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL sinds 1999 de ontwikkelingen rond coffeeshops nauwgezet met behulp van deze monitor. Voor deze meting is in de periode maart 2017 tot en met april 2017 aan de verantwoordelijke ambtenaren van alle Nederlandse gemeenten een vragenlijst voorgelegd. De respons onder de coffeeshopgemeenten bedraagt net als bij eerdere metingen 100%. De monitor kent vier onderwerpen: aantallen coffeeshops; gemeentelijk beleid; handhavingsbeleid; en sanctiebeleid.

Aantallen coffeeshops

Eind 2016 telt Nederland 573 coffeeshops verspreid over 103 coffeeshopgemeenten. Ten opzichte van de voorgaande meting over 2014 - toen er nog 591 coffeeshops waren - zijn er 22 coffeeshops verdwenen en vier bijgekomen. Ook in 2017 zet de gestage daling van het aantal coffeeshops zich door: eind maart 2017 zijn er 567 coffeeshops in Nederland gevestigd. Wel lijkt er sprake van enige stabilisatie: de daling van het aantal coffeeshops in de periode 2015-2016 is de geringste sinds 2008. De coffeeshopdichtheid (gemiddeld aantal inwoners per coffeeshop) ligt eind 2016 op 32.671 voor de 103 coffeeshopgemeenten, waarmee dit nagenoeg gelijk is aan dat van eind 2014 toen het 32.459 bedroeg.

De belangrijkste redenen voor het verdwijnen van coffeeshops sinds de vorige meting zijn de gebiedsgerichte aanpak '1012' in Amsterdam, handhaving van een afstandscriterium door gemeenten, sluiting als gevolg van een negatief BIBOB-advies en overtreding van de van toepassing zijnde gedoogcriteria. Er zijn vier coffeeshops bijgekomen, omdat enkele gemeenten het aantal coffeeshops nader overeen willen laten komen met het maximum aantal coffeeshops in hun beleid. Met de uitbreiding menen zij beter in de lokale vraag naar cannabis te kunnen voorzien.

Gemeentelijk beleid

In vergelijking met de voorgaande meting is in het gemeentelijk coffeeshopbeleid weinig veranderd. Eind 2016 hebben 272 (69,7%) van de 390 gemeenten een nulbeleid (er worden geen verkooppunten van softdrugs gedoogd), terwijl er 15 (3,8%) gemeenten zijn die geen beleid inzake coffeeshops hebben. Er zijn net als bij de vorige meting 103 gemeenten (26,4% van alle gemeenten) die een gedoogbeleid voeren ten aanzien van coffeeshops.

Voor alle 103 gemeenten met een gedoogbeleid geldt dat zij een maximumbeleid hanteren. In 84 (81,6%) gemeenten is het aantal coffeeshops gelijk aan het maximum. Voor tien (9,7%) gemeenten geldt dat het aantal coffeeshops in de gemeente lager is dan het vastgestelde maximum, terwijl in negen (8,7%) gemeenten het aantal coffeeshops hoger dan het maximum is. Van die laatste groep hanteren vier van de negen gemeenten een uitsterfbeleid, omdat zij het aantal coffeeshops in de toekomst nader overeen willen laten komen met het lagere maximum.

Handhavingsbeleid

Voor de handhaving van de meeste landelijke gedoogcriteria - A (geen affichering), H (geen harddrugs), O (geen overlast), J (geen jeugdigen) en G (geen grote hoeveelheden) - en de Maximale handelshoeveelheid geldt dat, net als bij de vorige meting, nagenoeg alle gemeenten dit in hun beleid hebben vermeld. De handhaving van het I-criterium (geen toegang tot coffeeshops voor en verkoop van softdrugs aan anderen dan ingezetenen van Nederland) is door minder gemeenten vastgelegd, maar het aantal dat dit wel heeft gedaan is in 2016 hoger (75,7%) dan in 2014 (68,0%).

Van de 103 coffeeshopgemeenten hebben 95 (92,2%) ten minste één vestigingscriterium in het coffeeshopbeleid opgenomen. Een afstandscriterium is door 84 (81,6%) van de gemeenten vastgesteld. Meer dan de helft van de gemeenten (56,0%) hanteert een afstand van 250 meter of minder tot een onderwijsinstelling. In totaal blijken 36 coffeeshops verdeeld over negen gemeenten niet aan het gestelde afstandscriterium te voldoen. Bij de vorige meting ging het nog om 41 coffeeshops in 11 gemeenten.

Het praktische toezicht op coffeeshops is in bijna twee derde (63,1%) van de gemeenten de gezamenlijke taak van politie en gemeente. In de helft (53,4%) van de coffeeshopgemeenten zouden onaangekondigde controles bij coffeeshops moeten plaatvinden. Van de 103 coffeeshopgemeenten hebben 49 (46,7%) niet specifiek vastgelegd wat voor handhavingsactiviteiten moeten worden ondernomen. Hoeveel controles moeten plaatsvinden is in drie op de vijf (60,2%) gemeenten niet specifiek in het beleid vastgelegd. Wanneer de controlefrequentie wel is bepaald (in 30,1% van de gemeenten) ligt deze vaak tussen de twee en de vijf controles per coffeeshop per jaar.

Sanctiebeleid

Van de 103 coffeeshopgemeenten hebben 98 (95,1%) de bestuursrechtelijke sancties voor het overtreden van de van toepassing zijnde gedoogcriteria formeel vastgelegd in het handhavingsarrangement. Daarbij maken 95 (92,2%) gemeenten gebruik van een zogenoemd sanctietraject of stappenplan. Als gemeenten een sanctietraject hebben nemen ze daar doorgaans alle criteria in op met uitzondering van het I-criterium. In 2016 is het I-criterium door 54 (56,8%) van de 95 gemeenten opgenomen in het sanctietraject. Bij de vorige meting ging het om 49 (52,1%) van de 94 gemeenten.

Gemeenten hebben ten opzichte van de vorige meting nagenoeg niets veranderd aan hun sanctietrajecten. Met uitzondering van het H- en het J-criterium gaan gemeenten in de eerste stap nog steeds doorgaans over tot het geven van een formele waarschuwing. De meest gangbare sanctie in de tweede en derde stap is sluiting van de coffeeshop voor bepaalde tijd, terwijl gemeenten in de vierde en vijfde stap vrijwel altijd overgaan tot sluiting voor onbepaalde tijd, het intrekken van de gedoogverklaring of definitieve sluiting. Nog steeds rekenen gemeenten het overtreden van het H- en J-criterium coffeeshops zwaarder aan dan overtreding van de andere landelijke gedoogcriteria. Bij overtreding van deze twee criteria gaan gemeenten doorgaans gelijk over tot het sluiten van de coffeeshop voor bepaalde tijd in plaats van een formele waarschuwing.

In totaal zijn 19 overtredingen in 2016 geconstateerd verdeeld over 17 gemeenten. Dat zijn er minder dan in 2014; toen ging het om 28 overtredingen in 21 gemeenten. Het vaakst is in 2016 een overtreding van een bijkomend criterium geconstateerd, in totaal negen keer. Zes keer gaat het om een overtreding van de Maximale handelshoeveelheid, drie keer om een overtreding van het O-criterium en één keer om een overtreding van het H-criterium.

SUMMARY

This report discusses the results of the thirteenth measurement of the number of tolerated soft drugs points of sale (coffee shops) in the Netherlands and the municipal coffee shop policy. Commissioned by the Research and Documentation Centre (WODC) of the Dutch Ministry of Security and Justice, bureau INTRAVAL accurately follows the developments concerning coffee shops since 1999, using this monitor. For this measurement, a questionnaire has been carried out among the responsible civil servants of all Dutch municipalities in the period of March 2017 to April 2017. As in previous measurements, the response in municipalities with coffee shops is 100%. The monitor has four topics: number of coffee shops; municipal policy; enforcement policy; and sanctions policy.

Number of Coffee Shops

At the end of 2016, the Netherlands has 573 coffee shops spread across 103 coffee shop municipalities. Compared to the previous measurement in 2014 - when there were 591 coffee shops - 22 coffee shops have gone and four have been added. The decline in the number of coffee shops continues, also in 2017. At the end of March 2017 there are 567 coffee shops in the Netherlands. It seems the situation has somewhat stabilised, since the decline in the number of coffee shops in the 2015-2016 period is the lowest since 2008. The average number of residents per coffee shop is 32.671 for the 103 coffee shop municipalities at the end of 2016. This is more or less equal to the end of 2014, when the coffee shop density was 32.459.

The main reasons that coffee shops have disappeared since the last measurement, are the area-specific "1012" approach in Amsterdam, municipalities enforcing a distance criterion, closure due to a negative BIBOB advice (Public Administration Probity Screening Act), and coffee shops violating the applicable tolerance criteria. Four coffee shops have been added because some municipalities want the number of coffee shops to equal the maximum in their policy. By expanding, they want to meet the local demand for cannabis.

Municipal Policy

Compared with the previous measurement, hardly anything has changed in terms of municipal policy. At the end of 2016, 272 (69.7%) of the 390 municipalities have a zero policy (no tolerance of points of sale) and 15 (3.8%) municipalities have no policy regarding coffee shops. As with the previous measurement, 103 municipalities (26.4% of all municipalities) have a policy in which coffee shops are tolerated.

All 103 municipalities with a tolerance policy employ a maximum policy. In 84 (81.6%) of these municipalities, the number of coffee shops is equal to the maximum. In ten (9.7%) municipalities the number of coffee shops is below the maximum, and the number exceeds the maximum in nine (8.7%) municipalities. In this last group, four municipalities adopt an extinction policy to make sure the number of coffee shops will eventually equal the lower maximum number.

Enforcement Policy

As with the previous measurement, virtually all municipalities have specified the enforcement of the A-criterion (no advertising), H-criterion (no hard drugs), O-criterion (no nuisance), J-criterion (no youngsters), G-criterion (no large quantities), and the Maximum trade quantity in their policy. Fewer municipalities have defined the enforcement of the I-criterion (no access to coffee shops and sale of soft drugs to others than residents of the Netherlands), but the number that did, was higher in 2016 (75.7%) than in 2014 (68.0%).

Of the 103 coffee shop municipalities, 95 (92.2%) have included at least one criterion in their coffee shop policy. 84 municipalities (81.6%) have defined a distance criterion. More than half of the municipalities (56.0%) have defined a minimum distance of 250 meter between a coffee shop and an educational institution. Only 36 coffee shops, from nine municipalities, do not meet the distance criterion. In the previous measurement, 41 coffee shops from 11 municipalities did not comply.

The practical supervision of coffee shops is the joint task of the police and the municipality in almost two-thirds (63.1%) of the municipalities. Unannounced inspections should take place in more than half (53.4%) of the coffee shop municipalities. 49 of the 103 coffee shop municipalities (46.7%) have not specifically defined which enforcement policy should be adopted. Three in five municipalities (60.2%) have not specifically defined the inspection frequency in the policy. When the inspection frequency has been defined (in 30.1% of the municipalities), it is often between two to five inspections per coffee shop per year.

Sanctions Policy

Out of the 103 coffee shop municipalities, 98 (95.1%) have formalised the administrative sanctions for violating the applicable tolerance criteria in the enforcement arrangement. 95 municipalities (92.2%) use a so-called sanction trajectory or action plan. If municipalities do have a sanctions policy, they generally include all criteria except the I-criterion. In 2016, the I-criterion has been included in the sanctions trajectory by 54 (56.8%) of the 95 municipalities. In the previous measurement, 49 (52.1%) of 94 municipalities included the criterion.

Municipalities have not changed their sanctions trajectories much compared to the previous measurement. In general, municipalities give a formal warning for the first violation, with the exception of the H- and J-criteria. The most common sanction for the second and third violation is closing the coffee shop for a certain period of time. The sanction for the fourth and fifth violation is almost always closure for an indefinite period, revoking the tolerance statement or final closure of the shop. Violations of the J- and H-criteria by coffee shops are still more heavily charged than violations regarding the other national tolerance criteria. In a first violation of these two criteria, municipalities will usually close the coffee shop for a certain period of time without a formal warning.

In total, 19 violations of the tolerance criteria have been identified in 17 different municipalities in 2016. This is less than 2014, when there were 28 violations in 21 municipalities. The most frequently identified violations in 2016 concerned additional criteria: nine times in total. The Maximum trade quantity was violated 6 times, the O-criterion three times and the H-criterion once.

1. INLEIDING

Sinds 1999 wordt in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie (twee)jaarlijks het aantal gedoogde verkooppunten van cannabis en het lokale cannabisbeleid geïnventariseerd. Gemeenten mogen zelf bepalen of zij verkooppunten van cannabis gedogen. Deze verkooppunten dienen altijd in bezit te zijn van een door de burgemeester uitgegeven gedoogverklaring. Op basis van de richtlijnen van het Openbaar Ministerie wordt in de eigen lokale driehoek invulling aan het lokale coffeeshopbeleid gegeven. In het vervolg van deze rapportage worden de officieel gedoogde verkooppunten van cannabis aangeduid met de meer gangbare term 'coffeeshops'.

Voor deze meting hebben we wederom gemeenteambtenaren die betrokken zijn bij het coffeeshopbeleid in hun gemeente ondervraagd over de aantallen coffeeshops in hun gemeente en het gevoerde vestigings-, handhavings- en sanctiebeleid ten aanzien van coffeeshops. Ook zijn we nagegaan welke voornemens gemeenten hebben voor de toekomst. Waar mogelijk worden vergelijkingen gemaakt met voorgaande metingen. Deze meting geeft inzicht in de beleidsmatige situatie eind 2016 en brengt de ontwikkelingen in het aantal coffeeshops in kaart voor de periode 1999 tot en met 2016.

1.1 Landelijk coffeeshopbeleid

Hoe gemeenten invulling geven aan het lokale coffeeshopbeleid is mede afhankelijk van de landelijke kaders. Daarom bespreken we in deze paragraaf - in chronologische volgorde - de belangrijkste ontwikkelingen in het landelijk coffeeshopbeleid van 1976 tot en met 2016. Daarbij is onder andere aandacht voor de landelijke gedoogcriteria en de beoogde doelen van het landelijk beleid.

1976 - 1991: Onderscheid hard- en softdrugs en de AHOJ-G criteria

In 1976 wordt de Opiumwet gewijzigd. Vanaf dat moment wordt onderscheid gemaakt tussen hard- en softdrugs. Met deze wetswijziging tracht men de aanpak van harddrugs en cannabis van elkaar te scheiden. Eind jaren tachtig blijkt dat de verkoop van softdrugs voornamelijk in zogenoemde coffeeshops plaatsvindt. Om dit in goede banen te leiden neemt het Openbaar Ministerie (OM) in 1991 de zogenoemde AHOJ-G criteria - voor het gedogen van coffeeshops - op in de Aanwijzing Opiumwet. Het Openbaar Ministerie ziet af van vervolging indien aan deze criteria wordt voldaan (Art 167 lid 2 Sv). De criteria zijn destijds als volgt geformuleerd:

- geen **A**fficher ing (bij de verkoop van drugs);
- geen verkoop van **H**arddrugs;
- geen **O**verlast;

- geen verkoop van drugs aan **J**eugdigen en geen toegang voor jeugdigen tot een coffeeshop;
- geen verkoop van **G**rote hoeveelheden per transactie, dat wil zeggen hoeveelheden groter dan geschikt voor eigen gebruik.

1995: Drugsnota

In 1995 verschijnt de Drugsnota 'Het Nederlands drugsbeleid; continuïteit en verandering' waarin onder andere wordt gereflecteerd op de in 1991 ingevoerde gedoogcriteria. In de Drugsnota wordt opgemerkt dat met name 'de bonafide coffeeshops hebben bewezen een bijdrage te leveren aan de afscherming van softdruggebruikers tegen de wereld van de harddrugs'. Er worden echter ook enkele kritische opmerkingen gemaakt over de toename van het aantal coffeeshops en de overlast die door sommige coffeeshops wordt veroorzaakt.

Naar aanleiding van de gesignaleerde problemen met coffeeshops besluit het kabinet om coffeeshops te saneren door onder meer de gecombineerde verkoop van alcohol en softdrugs te verbieden. De achterliggende gedachte van deze bepaling is dat het te controleren segment van economische bedrijvigheid wordt versmald, terwijl een beperkter publiek wordt geconfronteerd met (soft)drugs (ministerie van VWS, Justitie en Binnenlandse Zaken 1995). Daarnaast wordt de G van de AHOJ-G criteria aangepast. De maximale transactie-hoeveelheid wordt verlaagd van 30 naar vijf gram en de maximale handelsvoorraad mag de 500 gram niet langer te boven gaan. Ook wordt de leeftijdsgrens voor toegang tot coffeeshops en de verkoop van softdrugs verhoogd van 16 naar 18 jaar.

1999: Wet Damocles

Op 21 april 1999 wordt de Opiumwet uitgebreid met artikel 13b, de zogenoemde 'Wet Damocles'. Het artikel stelt de burgemeester in staat om bestuursdwang toe te passen indien in voor het publiek toegankelijke lokalen (dus ook coffeeshops) en daarbij behorende erven soft- of harddrugs worden verkocht, afgeleverd of verstrekt dan wel daartoe aanwezig zijn.

Voor 'niet voor het publiek toegankelijke lokalen' (zoals woningen) kan worden opgetreden op grond van artikel 174a van de Gemeentewet. Door een wijziging in artikel 13b van de Opiumwet hoeft sinds september 2007 verstoring van de openbare orde bij toepassing van dit artikel overigens niet meer te worden aangetoond en is het ook van toepassing op woningen (Staatsblad 2007, nr. 355).

2000: Verdere specificatie van AHOJ-G criteria

In december 2000 vindt een verdere specificatie van de AHOJ-G criteria plaats. Het College van procureurs-generaal stelt de AHOJ-G criteria dan als volgt vast (Staatscourant 2000, nr. 250):

- geen **A**fficchering: dit betekent geen reclame anders dan een summiere aanduiding op de betreffende lokaliteit;

- geen **H**arddrugs: dit betekent dat geen harddrugs voorhanden mogen zijn en/of verkocht mogen worden;
- geen **O**verlast: onder overlast kan worden verstaan parkeeroverlast rond de coffeeshop, geluidshinder, vervuiling en/of voor of nabij de coffeeshop rondhangende klanten;
- geen verkoop aan **J**eugdigen en geen toegang aan jeugdigen tot een coffeeshop, waarbij is gekozen voor een strikte handhaving van de leeftijdsgrens van 18 jaar;
- geen verkoop van **G**rote hoeveelheden per transactie: dat wil zeggen hoeveelheden groter dan geschikt voor eigen gebruik (= 5 gram). Onder transactie wordt begrepen alle koop en verkoop in één coffeeshop op eenzelfde dag met betrekking tot eenzelfde koper.

Naast de verdere specificatie geeft het College aan dat ook de maximale handelsvoorraad van coffeeshops nu in het lokale driehoeksoverleg kan worden vastgesteld, zolang het gestelde maximum niet de 500 gram te boven gaat.

2003: BIBOB

In 2003 treedt de Wet Bevordering Integriteitsbeoordelingen (Wet BIBOB) in werking, hetgeen ook gevolgen heeft voor coffeeshops. Met deze wet wordt beoogd te voorkomen dat met aanbesteding van overheidsopdrachten of het verlenen van subsidies of vergunningen onbedoeld criminele activiteiten worden gefaciliteerd. Gemeenten krijgen daarom de mogelijkheid om personen te screenen. Ook kan het gemeentebestuur aan Bureau BIBOB advies vragen over de mate van gevaar van misbruik van vergunningen, subsidies, aanbestedingen en vastgoedtransacties.

Ten aanzien van coffeeshops kan de Wet BIBOB worden gebruikt om vergunningverlening aan coffeeshophouders met eventuele contacten met criminele organisaties te voorkomen. Het BIBOB instrumentarium kan voor coffeeshops alleen worden toegepast voor de horeca-exploitatievergunning en niet voor de gedoogverklaring (Snippe e.a. 2004).

2011: Einde ‘open-deur-beleid’

In de ‘Drugsbrief’ van mei 2011 aan de Tweede Kamer kondigt de minister van Veiligheid en Justitie aan een einde maken aan het ‘open-deur-beleid’ van coffeeshops (Tweede Kamer, 2010–2011, 24 077, nr. 259). De minister schrijft dat de handel in drugs is vergroot, geprofessionaliseerd en vercommercialiseerd. Om de aan coffeeshops gerelateerde overlast en criminaliteit en de handel in verdovende middelen tegen te gaan moeten coffeeshops kleiner en beheersbaar worden gemaakt. Daarnaast moet de aantrekkingskracht van het Nederlandse drugsbeleid op gebruikers afkomstig uit het buitenland worden teruggedrongen. Coffeeshops worden klein en besloten en zullen zich in hun verkoop moeten gaan richten op de lokale markt. Bovendien moet de aanpak van georganiseerde (drugs)criminaliteit worden geïntensiveerd.

2011 - 2013: Het Besloten club- en Ingezetenencriterium

In de periode oktober 2011 tot en met december 2011 wordt duidelijk hoe het ministerie van Veiligheid en Justitie een einde beoogt te maken aan het 'open-deur-beleid' van coffeeshops. In brieven aan de Tweede Kamer wordt aangekondigd dat er twee nieuwe gedoogcriteria worden toegevoegd aan het landelijk coffeeshopbeleid (Tweede Kamer, 2011-2012, 24 077, nr. 265; Tweede Kamer 2011-2012, 24 077, nr. 267). Het gaat om het Besloten club-criterium (B-criterium) en het Ingezetenen-criterium (I-criterium).

Het B-criterium stelt dat coffeeshops uitsluitend toegang mogen verlenen en verkopen aan leden van de coffeeshop. Eén coffeeshop mag in een kalenderjaar maximaal 2.000 lidmaatschappen uitgeven en dient dit te documenteren in de vorm van een controleerbare ledenlijst. Het I-criterium stelt dat uitsluitend ingezetenen van Nederland van 18 jaar en ouder lid kunnen zijn van de coffeeshop (Staatscourant 2011, nr. 22963).

Het B- en het I-criterium worden op 1 januari 2012 ingevoerd en maken vanaf dat moment deel uit van de gedoogcriteria voor coffeeshops in de Aanwijzing Opiumwet. De daadwerkelijke handhaving van de nieuwe criteria verloopt gefaseerd. Op 1 mei 2012 starten de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland, met de handhaving van de twee nieuwe criteria (met uitzondering van het maximum ledenaantal van 2.000). Per 1 januari 2013 zouden de andere provincies volgen. Dan zou ook het maximumaantal van 2.000 leden in het hele land gaan gelden (Tweede Kamer 2011-2012, 24 077, nr. 267).

Het komt echter niet tot een landelijke invoering van het B-criterium. In het Coalitieakkoord van het kabinet Rutte II, dat in oktober 2012 aantrad, wordt aangekondigd dat het B-criterium komt te vervallen ('Bruggen slaan', oktober 2012). In november 2012 laat de minister van Veiligheid en Justitie dit definitief aan de Tweede Kamer en de burgemeesters weten (Tweede Kamer 2012-2013, 24 077, nr. 293). Op 1 januari 2013 verdwijnt het B-criterium definitief uit de Aanwijzing Opiumwet.

De invoering van het I-criterium wordt wel doorgezet. We spreken daarom momenteel van de AHOJGI-criteria. Daarnaast wordt de vorm van het I-criterium enigszins aangepast. Het I-criterium stelt vanaf 1 januari 2013 dat alleen ingezetenen van Nederland toegang tot de coffeeshop hebben en dat uitsluitend aan ingezetenen van Nederland softdrugs kunnen worden verkocht. De coffeeshophouder dient vast te stellen dat degene die hij toegang verleent tot de coffeeshop en aan degene aan wie hij verkoopt ingezetene van Nederland is. Het tonen van een geldig identiteitsbewijs of verblijfsvergunning in combinatie met een uittreksel van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) zijn instrumenten waarmee de coffeeshophouder het ingezetenenschap kan vaststellen (Tweede Kamer 2011-2012, 24 077, nr. 265).

De handhaving van het I-criterium is op 1 januari 2013 gestart, maar geschiedt in overleg met betrokken gemeenten zo nodig gefaseerd, waarbij wordt aangesloten bij

het lokale coffeeshop- en veiligheidsbeleid zodat er sprake is van lokaal maatwerk. Afstemming over lokaal maatwerk vindt plaats in de lokale driehoek (Tweede Kamer 2012-2013, 24077, nr. 293).

2012 - 2014: Het Afstandscriterium

Naast het B- en I-criterium zou ook het Afstandscriterium voor coffeeshops aan de landelijke gedoogcriteria worden toegevoegd. De formulering van het Afstandscriterium - dat per 1 januari 2014 zou worden ingevoerd - luidt dat de minimale afstand tussen een coffeeshop en een school voor voortgezet onderwijs (praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo) of middelbaar beroepsonderwijs voor scholieren jonger dan 18 jaar minstens 350 meter moet bedragen. Daarbij wordt uitgegaan van de afstand tussen de voordeur van een coffeeshop en de hoofdingang van een school die reëel te voet af te leggen is over de openbare weg.

Uiteindelijk wordt het Afstandscriterium niet aan de landelijke gedoogcriteria toegevoegd. In november 2012 laat de minister van Veiligheid en Justitie in een brief aan de Kamer weten dat het verkleinen van de zichtbaarheid van coffeeshops voor scholieren lokaal maatwerk is (Tweede Kamer 2012-2013, 24077, nr. 293). Daarmee is het plan om het Afstandscriterium van 350 meter via landelijke regels op te leggen niet meer aan de orde. Het staat gemeenten echter vrij om op basis van de lokale situatie een afstandscriterium (als vestigingscriterium) te hanteren. Op deze wijze kunnen gemeenten aanvullende maatregelen treffen wanneer de lokale situatie daar om vraagt.

2015-2016: Recente ontwikkelingen

In november 2015 verschijnt het rapport ‘Het failliet van het gedogen’ waarin de bestuurlijke werkgroep cannabisbeleid pleit voor een vernieuwd softdrugsbeleid (VNG 2015). Het huidige gedoogbeleid zou een effectieve aanpak van de problematiek rond coffeeshops in de weg staan. De werkgroep meent dat het huidige beleid onvoldoende mogelijkheden biedt om de volksgezondheid te beschermen. Ook overlast en onveiligheid als gevolg van de cannabisproductie- en handel en de daarbij betrokken georganiseerde criminaliteit worden in het rapport als problemen benoemd. Een cannabiswet met strikte regels voor de verkoop én de productie van cannabis zou noodzakelijk zijn om tot een oplossing voor deze problemen te komen.

In september 2016 wordt een wetsvoorstel ingediend door het Tweede Kamerlid Bergkamp (D66) betreffende het wettelijk gedogen van de teelt en verkoop van cannabis via een ‘gesloten coffeeshopketen’ (Tweede Kamer, 2014–2015, 34165, nr. 2). De kern van het wetsvoorstel betreft dat het – door enkele aanpassingen van de Opiumwet – mogelijk wordt voor bedrijfsmatige telers van cannabis om een ontheffing van de Opiumwet te krijgen van de minister van VWS, mits zij zich aan bepaalde voorwaarden houden. De indieners trachten met het wetsvoorstel een oplossing te bieden voor de vermeende gezondheidsrisico’s en de (openbare orde) problemen die zich zouden voordoen rondom de teelt van cannabis en de aflevering daarvan aan coffeeshops (de zogenoemde achterdeurproblematiek). Op 21 februari 2017 is het voorstel na hoofdelijke stemming aangenomen door de Tweede Kamer. De Eerste Kamer heeft nog geen besluit over het wetsvoorstel genomen.

Onderzoek en monitoring

De ontwikkelingen rond coffeeshops worden nauwgezet gevolgd met behulp van onderzoek. Zo heeft INTRAVAL voor het WODC tussen 1999 en 2014 (twee)jaarlijks een telling verricht van het aantal gedoogde verkooppunten van softdrugs (coffeeshops) in Nederland en het gemeentelijk beleid inzake coffeeshops geïnventariseerd. Uit deze inventarisatie, waarvan de laatste meting in 2015 is verricht, blijkt dat het aantal coffeeshops jaarlijks een gestage daling vertoont. Het aantal is afgenomen van 846 in 1999 tot 582 in maart 2015.

De belangrijkste verklaring voor de gestage daling is dat de laatste jaren het beleid en de regels voor coffeeshops zijn aangescherpt. Uit de vorige meting over 2014 bleek dat er tussen 2012 en 2014 vooral coffeeshops zijn verdwenen door de handhaving van een afstandscriterium door gemeenten, sluiting als gevolg van een negatief BIBOB-advies, overtreding van de van toepassing zijnde gedoogcriteria door coffeeshops waarop zij definitief zijn gesloten en andere verscherpingen van het beleid (Bieleman e.a. 2015). In dit rapport doen we verslag van de meting over 2016 en brengen we de recente ontwikkelingen in het aantal coffeeshops en het bijbehorende beleid in kaart.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

De centrale probleemstelling van deze meting van de monitor luidt als volgt:

Hoeveel coffeeshops telt Nederland in 2015, 2016 en het voorjaar van 2017 en welk vestigings- en handhavingsbeleid voeren Nederlandse gemeenten in 2016?

Onderzoeksvragen

Uit de centrale probleemstelling vloeit een vijftal onderzoeksvragen voort, elk met enkele subvragen. De onderzoeksvragen zijn vrijwel gelijk aan de voorgaande meting.

1. Wat was de stand van zaken van het aantal coffeeshops in de jaren 2015, 2016 en voorjaar 2017?
   a. Hoeveel coffeeshops zijn er december 2015, december 2016 en in maart 2017?
   b. Wat is de geografische spreiding over Nederland en de verdeling naar gemeente en gemeentegrootte?
   c. Wat is de coffeeshopdichtheid (aantal inwoners per coffeeshop)?

2. Welk beleid voeren gemeenten ten aanzien van vestiging en vergunningverlening van/aan coffeeshops?
   a. Welke beleidsvormen hebben gemeenten? Zijn er regionale afspraken?
   b. Hoeveel coffeeshops worden formeel toegelaten?
   c. In hoeverre komt het actuele aantal coffeeshops overeen met het in het beleid beoogde aantal?
   d. Voert de gemeente actief BIBOB beleid in relatie tot coffeeshops?

e. Bevatten de gemeentelijke beleidsplannen maatregelen om drugstoerisme en de niet-gedoogde verkoop van softdrugs tegen te gaan? Zo ja, welke?
f. Hoe vaak zijn de Wet BIBOB, artikel 13b van de Opiumwet en artikel 174a van de Gemeentewet toegepast?

3. Welk handhavingsbeleid voeren gemeenten?
   a. Hoe zijn de landelijke criteria in het gemeentelijk beleid uitgewerkt? Volgen gemeenten de omschrijving in de Aanwijzing Opiumwet of hebben ze die aangevuld?
   b. Hanteren gemeenten additionele criteria naast de AHOJGI-criteria? Zo ja, welke zijn dit?
   c. Hoe vaak wordt een afstandscriterium ten opzichte van scholen (waaronder basisscholen, scholen voor middelbaar beroepsonderwijs en voorgezet onderwijs) gehanteerd?
   d. Indien gemeenten een afstandscriterium tot scholen hanteren, wat is de afstand en hoeveel coffeeshops voldoen hieraan?
   e. Zijn er handhavingsarrangementen en wat is daarin vastgelegd over coffeeshopcontroles?
   f. Hoeveel controles zijn er geweest en wie voerde deze uit?

4. Hoe ziet het sanctie- en strafvorderingsbeleid van gemeenten eruit?
   a. Wat is in de handhavingsarrangementen vastgelegd over bestuursrechtelijke en strafrechtelijke reacties op overtredingen (per criterium)?
   b. Welke criteria zijn overtreden en hoe vaak is elk criterium overtreden?
   c. Hoe vaak hebben overtredingen geleid tot het opleggen van bestuursrechtelijke sancties en dan met name sluitingen voor (on)bepaalde tijd?

5. Welke ontwikkelingen zijn waarneembaar ten opzichte van eerdere jaren en wat zijn voornemens voor de toekomst?
   a. Welke veranderingen in beleid zijn er ten opzichte van eerdere jaren?
   b. Zijn beleidswijzigingen voorgenomen voor de komende periode? Zo ja, welke?

1.3 Onderzoeksopzet

Dit onderzoek betreft een herhaling van eerdere metingen. Het onderzoek is op nagenoeg dezelfde wijze uitgevoerd als in de voorgaande jaren. Hierdoor kunnen we goede en betrouwbare vergelijkingen maken. Voor deze meting hebben we wederom documenten over (lokaal) coffeeshopbeleid bestudeerd en de verantwoordelijke gemeenteambtenaren bevraagd over de aantallen coffeeshops en het door hun gemeente gevoerde beleid.

Methode en benadering

In de periode maart 2017 tot en met mei 2017 is aan de verantwoordelijke ambtenaren een vragenlijst voorgelegd. Bij het benaderen van de ambtenaren is op basis van de voorgaande meting onderscheid gemaakt tussen drie categorieën gemeenten:

1. gemeenten die één of meerdere coffeeshop(s) hebben; 2. gemeenten die geen coffeeshopbeleid hebben; en 3. gemeenten die geen verkooppunten van softdrugs gedogen (nulbeleid).

ad 1. Gemeenten met één of meerdere coffeeshop(s)

Bij ambtenaren van de 103 gemeenten met één of meerdere coffeeshop(s) hebben we de gehele vragenlijst afgenomen. Met de verantwoordelijke ambtenaren is telefonisch contact gezocht. Nadat zij op de hoogte waren gesteld van het onderzoek zijn met de ambtenaren afspraken gemaakt over het invullen van de vragenlijst om het hen zo gemakkelijk mogelijk te maken om de gegevens aan te leveren. De vragenlijst kon zowel telefonisch worden afgenomen als ingevuld retour worden gestuurd. Alle vragenlijsten zijn gecontroleerd op volledigheid. Bij een incomplete vragenlijst hebben we telefonisch contact gezocht met de ambtenaar om de ontbrekende gegevens aan te vullen. De respons bedraagt evenals bij de voorgaande metingen 100%.

ad 2. Gemeenten zonder coffeeshopbeleid

Bij de vorige meting gaven 19 gemeenten aan dat zij geen beleid voerden ten aanzien van coffeeshops. Er zijn in deze gemeenten geen coffeeshops gevestigd, maar de gemeente heeft niet concreet afgesproken dat verkooppunten van softdrugs niet worden gedoogd. De verantwoordelijke ambtenaren van de gemeenten in deze categorie hebben we eveneens telefonisch benaderd. In de eerste plaats is aan hen gevraagd of er in de gemeente inmiddels een coffeeshop is gevestigd. Vervolgens hebben we gevraagd of de gemeente nog steeds geen coffeeshopbeleid heeft of dat er inmiddels een nulbeleid is vastgesteld en of er plannen zijn om het huidige beleid in de komende twee jaren te wijzigen. Evenals de vorige metingen ligt de respons op 100%.

ad 3. Gemeenten die al jarenlang een nulbeleid hanteren

De laatste categorie omvat de zogenoemde nulgemeenten. Zij gedogen, vaak al jarenlang, geen verkooppunten van softdrugs in hun gemeente. Bij de vorige meting in 2015 bleek dat het eind 2014 om 281 gemeenten ging. Aan deze gemeenten hebben we een e-mail gestuurd waarin zij worden verzocht om per e-mail of telefonisch aan te geven of hun gemeente nog steeds een nulbeleid hanteert. In totaal is na de eerste e-mail nog drie maal een e-mail ter herinnering verstuurd. Op de mailing hebben 239 gemeenten gereageerd, die alle aangeven nog steeds een nulbeleid te voeren. Met de 42 gemeenten waarvan geen reactie is ontvangen hebben we telefonisch contact gezocht. Van deze gemeenten bevestigen 37 tijdens een telefoongesprek dat zij nog steeds een nulbeleid hebben. Bij de overige vijf gemeenten hebben we de verantwoordelijke ambtenaar, ondanks meerdere contactpogingen, niet kunnen bereiken. Van deze gemeenten zijn de namen ingevoerd in LexisNexis, een database waarmee nieuwsberichten, websites, blogs, sociale media en forums kunnen worden doorzocht. Uit de resultaten blijkt dat niets erop wijst dat het beleid van deze vijf gemeenten is gewijzigd in de afgelopen twee jaren. We gaan er dan ook vanuit dat ook deze gemeenten nog steeds een nulbeleid voeren.

1.4 Leeswijzer

In het tweede hoofdstuk gaan we in op de aantallen coffeeshops in Nederland. Vervolgens bespreken we in hoofdstuk drie het door gemeenten gevoerde coffeeshopbeleid. In het vierde hoofdstuk staat het handhavingsbeleid centraal. Ook is er in dat hoofdstuk aandacht voor overtredingen van de criteria door coffeeshops en de eventueel opgelegde sancties door de gemeenten. In het vijfde hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten en bijbehorende conclusies besproken. Waar mogelijk worden in het rapport vergelijkingen gemaakt met de voorgaande metingen.

2. AANTALLEN COFFEESHOPS

In dit hoofdstuk gaan we in op het aantal coffeeshops in Nederland. Aan gemeenteambtenaren is gevraagd hoeveel coffeeshops er eind 2015, eind 2016 en in maart 2017 in hun gemeente gevestigd zijn.[1] De gegevens zijn toegevoegd aan de informatie uit de voorgaande metingen, zodat de ontwikkelingen sinds 1999 in kaart kunnen worden gebracht. Naast het totaal aantal coffeeshops en de ontwikkelingen daarin behandelen we de geografische spreiding over Nederland, het aantal coffeeshops op gemeenteniveau en de gemeentelijke coffeeshopdichtheid.

2.1 Coffeeshops in Nederland

Eind 2016 telt Nederland 573 coffeeshops verspreid over 103 coffeeshopgemeenten (figuur 2.1). Ten opzichte van de voorgaande meting over 2014 - toen er nog 591 coffeeshops waren - is het aantal coffeeshops met 3,1% gedaald. De gestage daling van het aantal coffeeshops blijft zich dus voortzetten, ook in 2017. Eind maart 2017 zijn er 567 coffeeshops gevestigd in de 103 coffeeshopgemeenten. Wel lijkt er sprake van enige stabilisatie: de daling van 577 coffeeshops in 2015 naar 573 in 2016 is de geringste sinds 2008.

Er zijn eind 2016 overigens relatief meer coffeeshopgemeenten dan eind 2014, omdat het totaal aantal Nederlandse gemeenten ook blijft afnemen. Eind 2016 zijn er 390 gemeenten, terwijl er in 2014 nog 403 waren.

Figuur 2.1 Aantal coffeeshops, gemeenten en gemeenten met coffeeshops in Nederland, 1999-2016

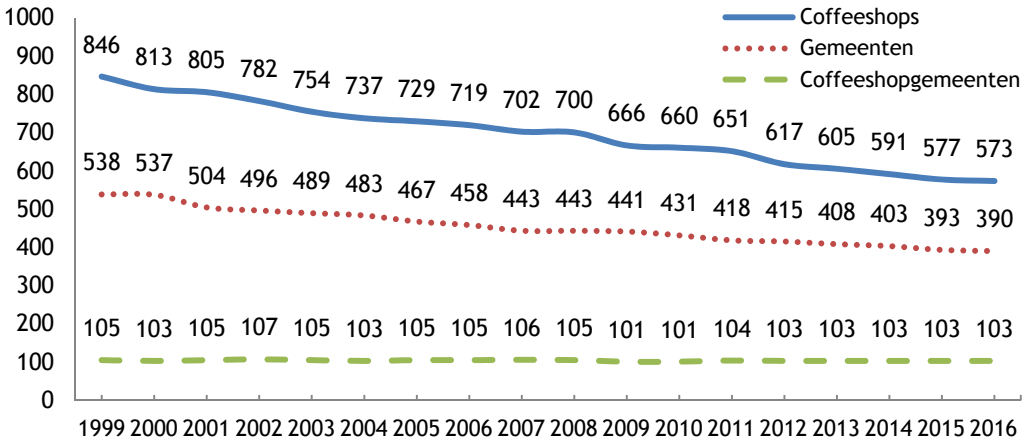

[1] Met 'coffeeshops' bedoelen we gelegenheden die cannabis verkopen en die van de desbetreffende gemeente een gedoogverklaring hebben ontvangen. Coffeeshops die tijdelijk zijn gesloten worden dus wel meegeteld.

In totaal zijn er 22 coffeeshops verdwenen in de periode 2015-2016. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de gebiedsgerichte aanpak 'Project 1012' in Amsterdam[2] (7), sluiting als gevolg van een negatief BIBOB-advies (5), overtreding van de landelijke gedoogcriteria en/of lokale voorwaarden (4), de handhaving van een afstandscriterium door gemeenten (3) en fusies van coffeeshops (2). Eén coffeeshop is verdwenen, omdat de exploitant uit zichzelf gestopt is. Wanneer een coffeeshop wordt gesloten komt daar niet altijd een andere coffeeshop voor terug, omdat gemeenten het aantal coffeeshops nader willen overeenstemmen met het lagere maximum dat in de gemeente geldt of het aantal in het algemeen willen terugdringen.

Tegelijkertijd zijn er in deze periode ook vier coffeeshops bijgekomen in drie verschillende gemeenten. Deze gemeenten hebben gedoogverklaringen voor coffeeshops afgegeven om het aantal coffeeshops nader overeen te stemmen met het hogere maximum dat in hun gemeentelijk coffeeshopbeleid is vastgelegd.

Geografische spreiding

In de geografische spreiding van coffeeshops over Nederland is nauwelijks wat veranderd ten opzichte van voorgaande jaren (kaart 2.1).

Kaart 2.1 Geografische spreiding coffeeshops eind 2016

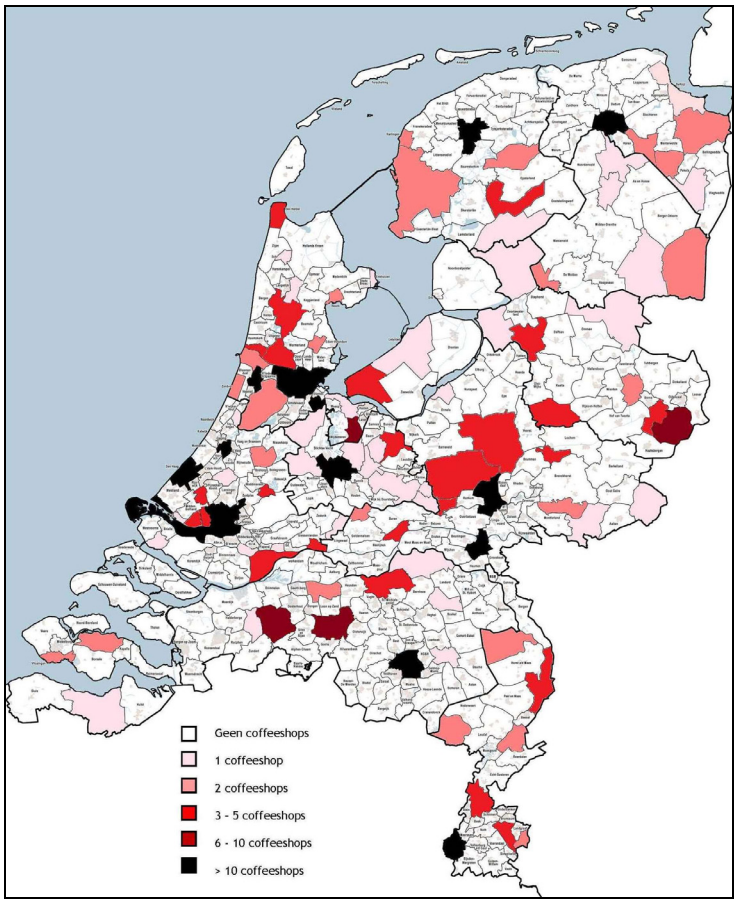

[2] Deze aanpak, bestaande uit meerdere onderdelen, is er op gericht om de openbare ruimte in postcodegebied 1012 op te knappen en de criminaliteit terug te dringen.

De concentraties van coffeeshops bevinden zich voornamelijk in de Randstad en de middelgrote steden in de provincies. Vooral in de provincie Zeeland, in het Groene Hart en in de provincies in het noorden en oosten van het land zijn veel gemeenten zonder coffeeshops. Amsterdam, Rotterdam en Den Haag blijven eind december 2016 de enige gemeenten met meer dan 20 coffeeshops. Samen hebben zij 249 coffeeshops hetgeen neerkomt op 44,0% van het totale aantal coffeeshops in Nederland. Van deze drie gemeenten is Amsterdam de enige waar het aantal coffeeshops ten opzichte van de vorige meting is gewijzigd. Het aantal coffeeshops is hier gedaald van 187 in 2014 naar 173 in 2016. Er zijn in Amsterdam voornamelijk coffeeshops verdwenen door de gebiedsgerichte aanpak '1012' en de handhaving van het lokale afstandscriterium.

2.2 Coffeeshops per gemeente

Als we het aantal coffeeshops analyseren in relatie tot de gemeentegrootte blijkt dat vooral in de grootste gemeenten (meer dan 200.000 inwoners) het aantal coffeeshops is gedaald in de afgelopen jaren, maar dat dit in 2015 en 2016 is gestabiliseerd (figuur 2.2). In 1999 waren er 443 coffeeshops gevestigd in deze gemeenten, terwijl dit er in 2016 nog 297 zijn.

Dat er in de categorie van de grootste gemeenten sprake is van stabilisatie komt omdat een drietal gemeenten is gegroeid qua inwonertal. Bij de vorige meting vielen zij nog in de categorie van 100.000 tot 200.000 inwoners, terwijl zij nu tot de categorie met meer dan 200.000 inwoners behoren. De daling waarvan eigenlijk sprake is in de categorie grootste gemeenten wordt door deze verschuiving volledig opgeheven. Logischerwijs daalt hierdoor het aantal coffeeshops in de categorie van 100.000 tot 200.000 inwoners, namelijk van 157 in 2014 naar 141 in 2016.

Verder geldt voor de categorie met 50.000 tot 100.000 inwoners dat er twee coffeeshops zijn bijgekomen. In gemeenten met 20.000 tot 50.000 inwoners en minder dan 20.000 inwoners zijn respectievelijk drie en één coffeeshop(s) verdwenen.

Figuur 2.2 Aantal coffeeshops naar categorieën van inwonersaantallen, 1999-2016

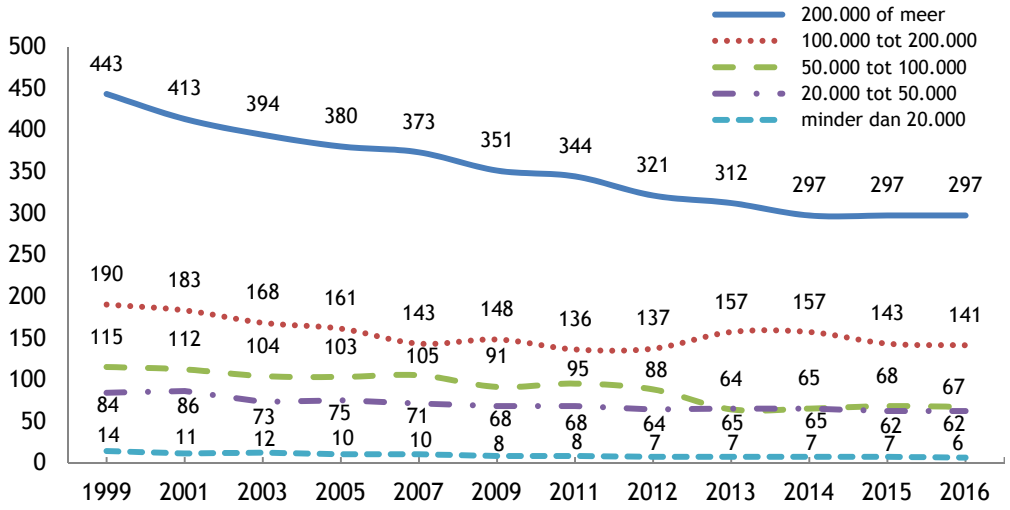

Coffeeshopdichtheid

Het gemiddeld aantal inwoners per coffeeshop ligt voor de 103 coffeeshopgemeenten eind 2016 op 32.671. De mediaan (middelste waarneming) ligt iets lager op 27.394 inwoners per coffeeshop. Het gemiddeld aantal inwoners per coffeeshop is nagenoeg hetzelfde als in 2014 (32.459).

Amsterdam blijft de enige gemeente waar het aantal inwoners per coffeeshop lager ligt dan 5.000; namelijk één coffeeshop per 4.907 inwoners (kaart 2.2). Daarmee is het aantal inwoners per coffeeshop in Amsterdam nagenoeg gelijk aan de voorgaande meting toen er nog 4.935 inwoners per coffeeshop waren. De gemeente Zoetermeer heeft met één coffeeshop voor alle 124.745 inwoners het hoogste aantal inwoners per coffeeshop.

Kaart 2.2 Coffeeshopdichtheid (aantal inwoners per coffeeshop) eind 2016

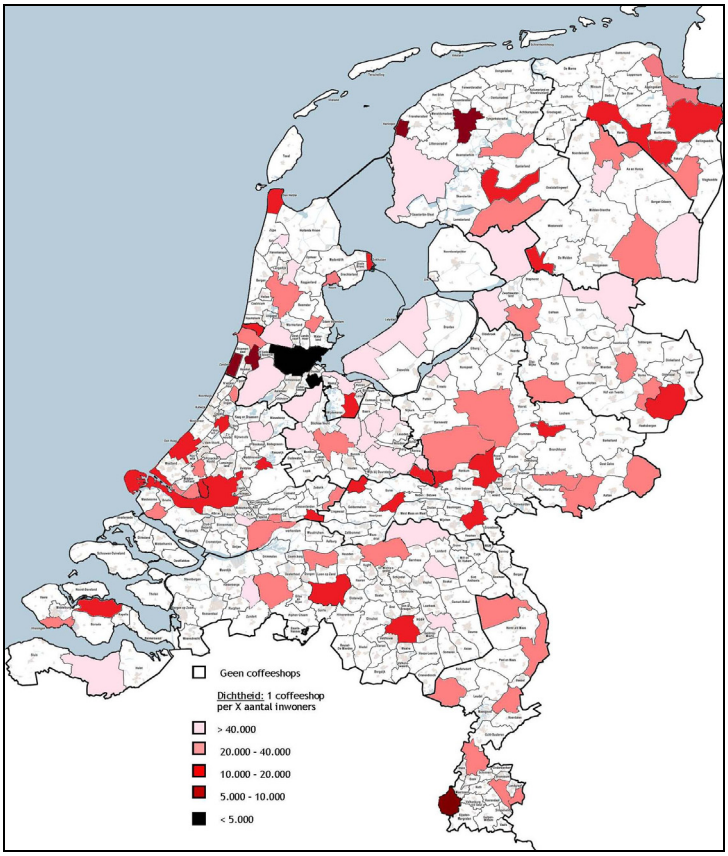

3. GEMEENTELIJK BELEID

Gemeenten zijn vrij om het lokale coffeeshopbeleid zelf in te vullen, mits zij binnen de landelijke kaders blijven. Zij kunnen kiezen uit verschillende beleidsvormen en deze, indien gewenst, nader specificeren. In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk behandelen we de verschillende beleidsvormen en specificaties. Vervolgens gaan we in op de praktijk en hoe deze zich verhoudt tot het geformuleerde beleid. Ook besteden we aandacht aan aanvullende maatregelen die gemeenten kunnen nemen op grond van de Wet BIBOB, artikel 13b van de Opiumwet en artikel 174a van de Gemeentewet.

3.1 Beleidsvormen en gevoerd beleid

Gemeenten in Nederland kunnen verschillende beleidsvormen hanteren voor coffeeshops. Er kan grofweg onderscheid worden gemaakt tussen drie beleidsvormen: het voeren van geen beleid; een nulbeleid; of een gedoogbeleid.

Geen, nul-, of gedoogbeleid

In vergelijking met de voorgaande meting is wat betreft de beleidsvorm nauwelijks wat veranderd. Eind 2016 hebben 272 (69,7%) van de 390 gemeenten een nulbeleid (figuur 3.1). In deze gemeenten worden geen verkooppunten van softdrugs gedoogd. Dit percentage is – vanwege het teruglopende aantal Nederlandse gemeenten – gelijk aan dat van de vorige meting, terwijl het toen om 281 gemeenten ging. Net als twee jaar geleden hebben 103 gemeenten (26,4% van alle gemeenten) een beleid waarbij coffeeshops worden gedoogd. Verder voeren 15 (3,8%) gemeenten geen beleid op het gebied van coffeeshops, hetgeen er vier minder zijn dan de 19 (4,7%) bij de vorige meting. Er zijn momenteel geen coffeeshops in deze gemeenten gevestigd, maar de gemeente heeft (nog) niet formeel vastgelegd dat verkooppunten van softdrugs niet worden gedoogd.

Figuur 3.1 Aantal gemeenten dat geen beleid, een nulbeleid of een gedoogbeleid hanteert in 2016, in % (N=390)

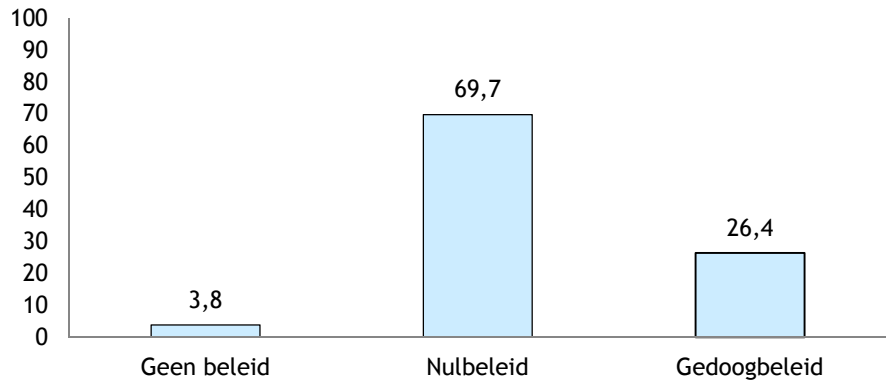

Nadere specificaties van gedoogbeleid

Gemeenten met een beleid waarbij coffeeshops worden gedoogd kunnen het beleid nog nader specificeren met een aantal elkaar niet uitsluitende beleidsopties:

a. *Maximumbeleid:* er wordt een maximum aantal coffeeshops gehanteerd. Sommige gemeenten met een maximumbeleid hanteren een afnemend maximum. Het maximum aantal wordt naar beneden bijgesteld zodra een coffeeshop om wat voor reden dan ook verdwijnt.
b. *Verminderingsbeleid:* het aantal coffeeshops dient, al dan niet door een actief beleid, op termijn te worden teruggedrongen. De gemeente heeft daarbij nog geen (nieuw) maximum aantal vastgesteld.
c. *Uitsterfbeleid:* het aantal coffeeshops dient, al dan niet door een actief beleid, op termijn te worden teruggedrongen. Deze optie lijkt sterk op een verminderingsbeleid. Het verschil is echter dat bij een uitsterfbeleid wel een (nieuw) maximum aantal is vastgelegd of dat is aangegeven welke coffeeshops op termijn dienen te verdwijnen (bijvoorbeeld alle coffeeshops buiten een bepaald gebied). Ook kan het zijn dat de gemeente naar een nulbeleid toe wil.
d. *Ontmoedigingsbeleid:* de gemeente probeert uitsluitend door het stellen van (nieuwe) voorwaarden de ongewenste vestiging van nieuwe coffeeshops tegen te gaan en het aantal bestaande coffeeshops terug te dringen.
e. *Stichtingsmodel:* er zijn één of meerdere gecontroleerde, niet-commerciële, verkooppunten van cannabis, ondergebracht in een daartoe aangewezen stichting.
f. *Regionale afspraken:* er zijn in regionaal verband afspraken gemaakt over het te voeren coffeeshopbeleid.

Alle 103 (100%) gemeenten met een gedoogbeleid hebben evenals bij de vorige meting een maximumbeleid (figuur 3.2). Bij deze meting geven 19 (18,4%) aan dat zij een uitsterfbeleid hebben, hetgeen er vijf meer zijn dan twee jaar geleden. Daarnaast zijn er 13 (12,6%) gemeenten die zeggen dat zij regionale afspraken over het beleid hebben gemaakt. Dat zijn er twee minder dan bij de vorige meting. Bij de vorige meting werden deze twee specificaties ook het vaakste genoemd: respectievelijk 13,6% en 14,6%.

Er zijn in 2016 voornamelijk regionale afspraken tussen gemeenten op het gebied van het handhavingsbeleid, het Damoclesbeleid en het handhaven van het I-criterium. Met betrekking tot het handhavings- en Damoclesbeleid geven gemeenteambtenaren aan dat zij samen met omliggende gemeenten optrekken met betrekking tot deze specifieke aspecten van het coffeeshopbeleid. Voor het I-criterium geldt dat gemeenten afspraken maken welke gemeenten het criterium al dan niet handhaven.

Eén (1%) coffeeshopgemeente van de 103 valt met de specificering van het beleid in de categorie ‘anders’. In deze gemeente is naast een maximum aantal coffeeshops ook een ondergrens voor het aantal coffeeshops in het beleid vastgesteld. Door een ondergrens in te stellen wil de gemeente voorkomen dat het aantal coffeeshops dusdanig afneemt dat niet langer in de lokale vraag naar cannabis kan worden voorzien.

Figuur 3.2 Aantal gemeenten met een gedoogbeleid dat het beleid nader gespecificeerd heeft in 2016, in % (meerdere antwoorden mogelijk) (n=103)

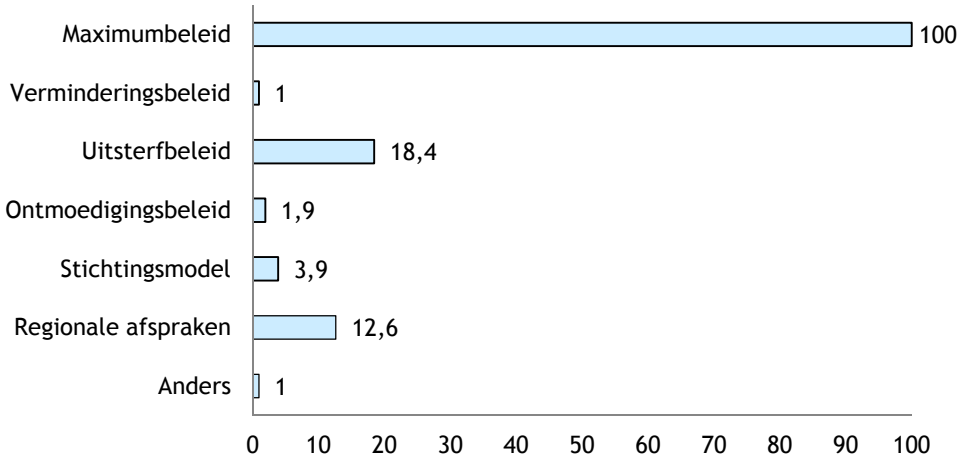

3.2 Verhouding beleid en praktijk

Alle gemeenten met een coffeeshop hanteren een maximumbeleid. Bij deze beleidsvorm stelt de gemeente in het coffeeshopbeleid een limiet aan het aantal te vestigen coffeeshops. Net als in de vorige meting is het aantal coffeeshops in 84 (81,6%) van de 103 coffeeshopgemeenten gelijk aan het gestelde maximum (figuur 3.3).

In vijf van deze 84 gemeenten wordt een afnemend maximum gehanteerd, hetgeen er twee meer zijn dan twee jaar geleden. Het maximum aantal coffeeshops wordt in deze gemeenten naar beneden bijgesteld zodra een coffeeshop om wat voor reden dan ook verdwijnt. Het aantal coffeeshops in deze gemeenten is daarom per definitie gelijk aan het maximum.

Voor tien (9,7%) gemeenten geldt dat het aantal coffeeshops in de gemeente lager is dan het vastgestelde maximum. Bij de vorige meting ging het om zes (5,8%) gemeenten. Vier van de tien hebben maatregelen genomen om te zorgen dat er coffeeshops bijkomen, zodat in de lokale vraag naar cannabis kan worden voorzien. Het gaat enerzijds om het actief zoeken naar een geschikte locatie waar een coffeeshop zich zou kunnen vestigen en anderzijds om het aanpassen c.q. versoepelen van de procedure voor het aanvragen van een gedoogverklaring.

In negen (8,7%) gemeenten is het aantal coffeeshops hoger dan het maximum. Dat zijn er vier minder dan bij de vorige meting toen het om 13 (12,6%) gemeenten ging. Van vier van deze negen gemeenten geven de ambtenaren aan dat er een uitsterfbeleid wordt gehanteerd om het aantal coffeeshops nader overeen te stemmen met het gestelde maximum.

Figuur 3.3 Aantal coffeeshopgemeenten met een lager, gelijk of hoger aantal coffeeshops dan het vastgestelde maximum in 2016, in % (n=103)

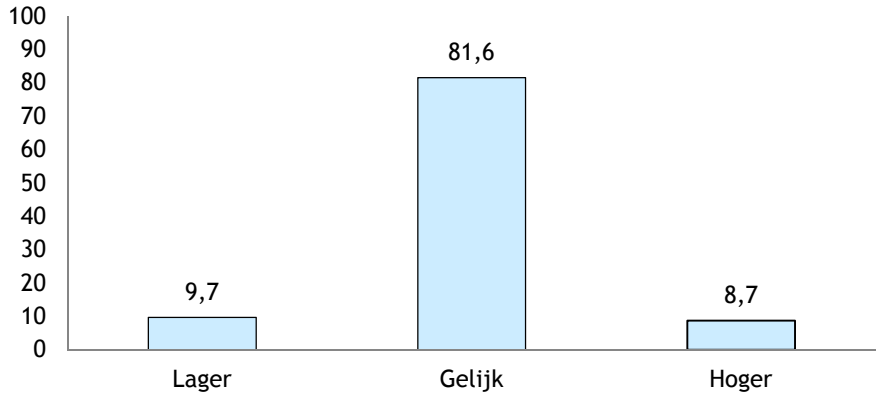

3.3 Aanvullende maatregelen

Gemeenten kunnen aanvullende maatregelen in hun softdrugsbeleid opnemen om bijvoorbeeld drugstoerisme en de niet gedoogde verkoop van softdrugs tegen te gaan. In deze paragraaf wordt besproken in hoeverre gemeenten gebruik maken van dergelijke aanvullende maatregelen. Achtereenvolgens worden de Wet BIBOB, Artikel 13b van de Opiumwet, Artikel 174a van de Gemeentewet en maatregelen om drugstoerisme tegen te gaan besproken.

Wet BIBOB

Sinds 1 juni 2003 kunnen gemeenten gebruik maken van de Wet BIBOB. Zoals ook al toegelicht in het eerste hoofdstuk, kan deze wet worden gebruikt om vergunningverlening aan coffeeshophouders met contacten met criminele organisaties te voorkomen. Gemeenten kunnen op basis van deze wet personen laten screenen en aan Bureau BIBOB advies vragen over de mate van gevaar van misbruik van vergunningen, subsidies, aanbestedingen en vastgoedtransacties.

Het aantal gemeenten dat de Wet BIBOB toepast is sinds de voorgaande meting niet veranderd. Wel is de Wet BIBOB in 2016 beduidend minder vaak toegepast dan in 2014. In 2016 is de Wet BIBOB in totaal 58 keer toegepast voor coffeeshops door 31 (30,1%) van de 103 coffeeshopgemeenten (figuur 3.4). Bij de vorige meting pasten eveneens 31 gemeenten de Wet BIBOB toe, maar zij deden dit beduidend vaker, namelijk 148 keer.

Eén van de redenen waarom het aantal toepassingen in 2016 lager uitvalt dan in 2014 is dat de gemeente Amsterdam in 2014 een groot aantal coffeeshops heeft laten screenen met behulp van de Wet BIBOB. Amsterdam paste de Wet BIBOB vijf keer toe in 2016, terwijl zij dat in 2014 nog 48 keer deed. Ook wanneer de gemeente Amsterdam buiten beschouwing wordt gelaten is het aantal toepassing in 2016 (53 keer) de helft lager als in 2014 (100 keer).

In 52 (50,5%) gemeenten is de Wet BIBOB voor coffeeshops niet toegepast in 2016, terwijl de gemeente in algemene zin wel gebruik maakt van de wet. Van de 103 gemeenten geven 15 (14,6%) aan in het geheel geen gebruik te maken van de Wet BIBOB, hetgeen één minder is dan bij de vorige meting. Vijf (4,9%) ambtenaren zeggen niet (zeker) te weten of hun gemeente gebruik maakt van de Wet BIBOB.

Figuur 3.4 Aantal coffeeshopgemeenten dat wel en niet gebruik maakt van de Wet BIBOB en deze voor coffeeshops heeft toegepast in 2016, in % (n=103)

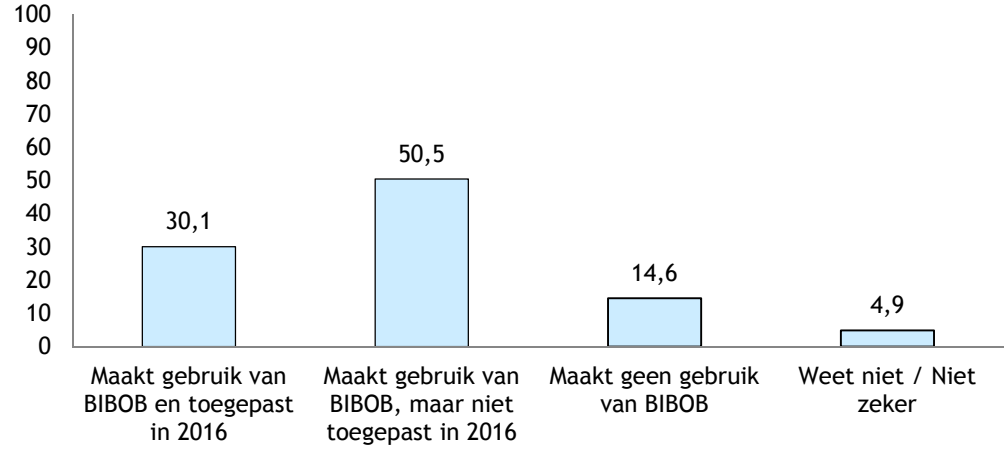

Tegengaan niet-gedoogde verkoop van softdrugs

Om de niet-gedoogde verkoop van softdrugs tegen te gaan kunnen zowel gemeenten met als zonder coffeeshops gebruik maken van de Opiumwet (artikel 13b) en de Gemeentewet (artikel 174a). Artikel 13b van de Opiumwet stelt de burgemeester in staat om bestuursdwang toe te passen als er in ‘voor het publiek toegankelijke lokalen’ (dus ook coffeeshops) of ‘woningen en daarbij behorende erven’ soft- of harddrugs worden verkocht, afgeleverd of verstrekt dan wel daartoe aanwezig zijn. Voor 'niet voor het publiek toegankelijke lokalen’ (zoals woningen) kan worden opgetreden op grond van artikel 174a van de Gemeentewet.

Van de 103 coffeeshopgemeenten hebben 31 (28,2%) in 2016 artikel 13b van de Opiumwet toegepast met betrekking tot de niet-gedoogde verkoop van softdrugs (figuur 3.5). In totaal zeggen deze 31 gemeenten het artikel 171 keer te hebben toegepast, maar daarbij merken enkele ambtenaren op niet zeker te weten of het aantal dat zij noemen uitsluitend betrekking heeft op de niet-gedoogde verkoop van softdrugs. Artikel 13b kan namelijk ook worden toegepast bij de niet-gedoogde verkoop van harddrugs en wietteelt. Bij de vorige meting pasten 29 gemeenten het artikel 103 keer toe.

Artikel 174a van de Gemeentewet is in 2016 door geen enkele van de 103 coffeeshop-gemeenten toegepast in verband met de niet-gedoogde verkoop van softdrugs. Bij de vorige meting pasten nog vier (3,9%) gemeenten het artikel in totaal zeven keer toe. De verklaring hiervoor ligt waarschijnlijk in het feit dat verstoring van de openbare orde door de wijziging van artikel 13b van de Opiumwet in 2007 niet meer hoeft te worden aangetoond bij de verkoop van softdrugs vanuit panden die niet voor publiek

toegankelijk zijn. Gemeenten lijken in dit soort gevallen steeds vaker gebruik te maken van artikel 13b van de Opiumwet in plaats van artikel 174a van de Gemeentewet.

Figuur 3.5 Aantal gemeenten dat artikel 13b van de Opiumwet en artikel 174a van de Gemeentewet heeft toegepast in 2016, in % (n=103)

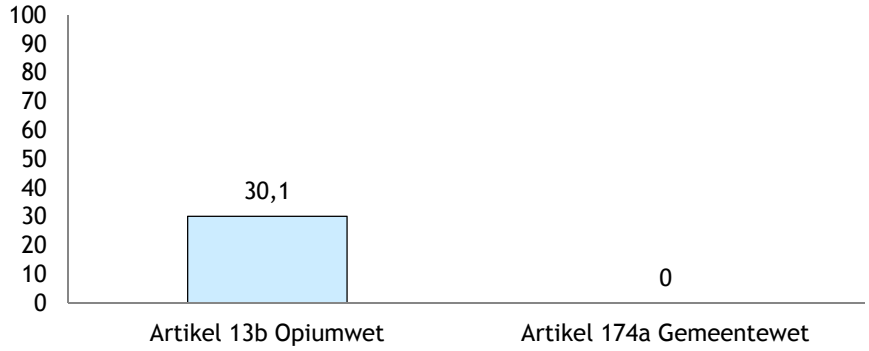

Drugstoerisme

Coffeeshops in Nederland kunnen aantrekkingskracht hebben op buitenlandse (soft)drugstoeristen. Net als in de vorige meting geven zes (5,8%) coffeeshopgemeenten aan dat zij, naast de handhaving van het I-criterium, extra maatregelen hebben genomen om het drugstoerisme in hun gemeente aan banden te leggen. De zes gemeenten noemen grotendeels dezelfde maatregelen als in 2014.

In twee van deze gemeenten gaat het om een aanscherping van het G-criterium, waardoor een lager aantal grammen softdrugs per klant mag worden verkocht. Twee andere gemeenten geven aan de aanpak van straatdealers en drugsrunners rondom coffeeshops te hebben verhoogd in verband met de verkoop aan drugstoeristen in hun gemeente. Eén andere gemeente zegt sinds de meest recente beleidswijziging alerter te zijn bij evenementen, omdat hier veel toeristen op af komen. In de zesde gemeente zijn de openingstijden van coffeeshops verruimd om tegemoet te komen aan het aantal coffeeshoptoeristen dat op de shops in de gemeente afkomt.

3.4 Toekomstplannen

Alle 103 coffeeshopgemeenten is ook gevraagd of zij plannen hebben om hun coffeeshopbeleid in de komende jaren te gaan wijzigen. Van de 103 coffeeshopgemeenten zijn 43 (41,7%) van plan om wijzigingen door te voeren in 2017 en 2018. Bij de vorige meting waren er 45 (43,7%) coffeeshopgemeenten met toekomstplannen. Overigens blijken zeven (16,3%) van deze 45 gemeenten hun beleid daadwerkelijk te hebben aangepast.

In 2016 geven 16 (37,2%) van de 43 gemeenten aan dat ze in algemene zin hun beleid gaan actualiseren, terwijl er acht (18,6%) gemeenten zijn die concreet aangeven hun beleid op specifieke punten te willen wijzigen. Het gaat hierbij onder andere om het naar boven of beneden bijstellen van het geldende maximum, het aanpassen van de

handhavingsmatrix en het toevoegen van vestigings- en/of bijkomende criteria. Verder geven vijf (11,6%) gemeenten aan hun beleid zo te willen aanpassen dat er meer locaties in aanmerking komen voor de vestiging van een coffeeshop.

Een onderwerp dat bij de vorige meting door geen enkele gemeenteambtenaar werd aangehaald, maar nu wel lijkt te spelen zijn de recente ontwikkelingen rond het Nederlandse gedoogbeleid, die ook in het eerste hoofdstuk zijn besproken. Zeven (16,3%) gemeenten geven aan de discussie rond dit onderwerp nauwgezet te volgen. Zij overwegen het gemeentelijke coffeeshopbeleid aan te passen als het tot een wijziging van de landelijke gedoogconstructie mocht komen.

Van de overige gemeenten met toekomstplannen zeggen vier (9,3%) dat zij het Damoclesbeleid willen aanscherpen, twee (4,7%) dat het I-criterium wordt toegevoegd aan het beleid, één (2,3%) dat zij in de toekomst meer gebruik wil gaan maken van de Wet BIBOB en één (2,3%) dat er binnen afzienbare tijd een loting wordt ingebouwd in het gunningstraject voor gedoogverklaringen.

4. HANDHAVINGSBELEID

Alle gemeenten die ten minste één coffeeshop gedogen dienen de landelijke AHOJGI-criteria te handhaven. Daarnaast kunnen gemeenten er voor kiezen om vestigings- en/of bijkomende criteria te hanteren. In dit hoofdstuk behandelen we allereerst in hoeverre gemeenten de AHOJGI-, vestigings- en bijkomende criteria in hun beleid hebben vastgelegd. Vervolgens bespreken we welke instanties verantwoordelijk zijn voor de handhaving van de criteria en welke acties daarvoor ondernomen worden. Ook besteden we aandacht aan het sanctiebeleid van gemeenten. Daarbij gaan we na hoeveel overtredingen van de criteria er zijn geweest in 2016 en tot welke sancties deze hebben geleid.

4.1 AHOJGI-criteria en Maximale handelshoeveelheid

In de Aanwijzing Opiumwet van het Openbaar Ministerie worden de landelijke gedoogkaders voor coffeeshops weergegeven. Gemeenten kunnen binnen dit landelijke kader invulling geven aan het eigen coffeeshopbeleid. Daarbij mogen gemeenten afwijken van de in de Aanwijzing Opiumwet gestelde definities mits dit geen verruiming van de definities tot gevolg heeft.

Hoeveel gemeenten met een coffeeshopbeleid de handhaving van deze criteria (in een handhavingsarrangement) hebben vastgelegd is voor de AHOJGI-criteria en de Maximale handelshoeveelheid weergeven in figuur 4.1. Net als bij de vorige meting geldt voor het A-, H-, O-, J- en G-criterium en de Maximale handelshoeveelheid dat bijna alle coffeeshopgemeenten dit in het beleid hebben vermeld.

Eveneens in overeenstemming met de vorige meting is dat de handhaving van het I-criterium door minder gemeenten (in een handhavingsarrangement) is vastgelegd dan de overige criteria. Het aantal is wel hoger dan bij de vorige meting: in 2016 zegt 75,7% van de coffeeshopgemeenten het I-criterium te hebben vastgelegd, terwijl dat in 2014 nog 68% was.

De meeste gemeenten nemen bij het vastleggen van de criteria de definities over uit de Aanwijzing Opiumwet van het Openbaar Ministerie. Vier (3,9%) gemeenten wijken hiervan af. Dat is er één meer dan bij de vorige meting. Bij drie gemeenten betreft het dezelfde afwijking als twee jaar geleden ten aanzien van het G-criterium. Twee gemeenten hanteren een lagere maximale transactiehoeveelheid dan de vijf gram die in de Aanwijzing Opiumwet staat (respectievelijk twee en drie gram per klant per dag). Eén gemeente heeft de Maximale handelshoeveelheid onder het G-criterium in het beleid opgenomen. De laatste gemeente heeft een wijziging in het beleid doorgevoerd, waardoor er pas bestuursrechtelijk hoeft te worden gehandhaafd bij een maximale handelsvoorraad die de 1.000 gram te boven gaat.

Figuur 4.1 Gemeenten die de handhaving van de AHOJGI-criteria en de Maximale handelshoeveelheid (Max HH) (in een handhavingsarrangement) hebben vastgelegd in 2016, in % (n=103)

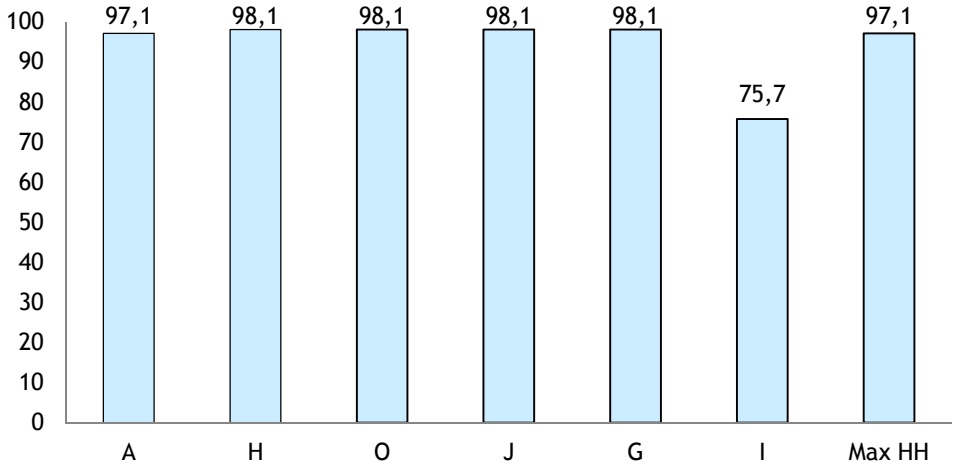

4.2 Additionele criteria

Naast de AHOJGI-criteria en de Maximale handelshoeveelheid kunnen gemeenten additionele criteria in hun beleid opnemen om de verkoop van softdrugs via coffeeshops te reguleren. Achtereenvolgens bespreken we de vestigings- en bijkomende criteria. Bij de vestigingscriteria besteden we specifieke aandacht aan het Afstandscriterium.

Vestigingscriteria

Gemeenten kunnen in hun beleid criteria opnemen waaraan (de locatie van) een coffeeshop moet voldoen om in aanmerking te komen voor een gedoogverklaring: de zogenoemde vestigingscriteria.

In het aantal coffeeshopgemeenten dat ten minste één vestigingscriterium hanteert is ten opzichte van de vorige meting niets veranderd. Het gaat nog steeds om 95 (92,2%) van de 103 coffeeshopgemeenten. Uit figuur 4.2 blijkt dat het afstandscriterium door relatief de meeste (81,6%) gemeenten is vastgesteld, maar het percentage is lager dan bij de vorige meting (84,5%). Verderop gaan we nader in op het afstandscriterium.

Twee gemeenten hebben een vestigingscriterium toegevoegd waarbij een coffeeshop zich niet mag vestigen binnen een afgebakend gebied. Het gaat nu om 38,8% van de gemeenten, terwijl dit bij de vorige meting 36,9% was. Verder heeft één gemeente een vestigingscriterium laten vervallen waarbij er een minimale afstand tussen coffeeshops moeten zijn. Het percentage daalt van 26,2% naar 25,2%. Van alle vastgestelde additionele criteria is het vestigingscriterium over de parkeergelegenheid om en nabij coffeeshops nog steeds door de minste gemeenten vastgesteld, namelijk 3,9%.

Figuur 4.2 Gemeenten die al dan niet vestigingscriteria hanteren voor het gedogen van een coffeeshop in 2016, in % (n=103)

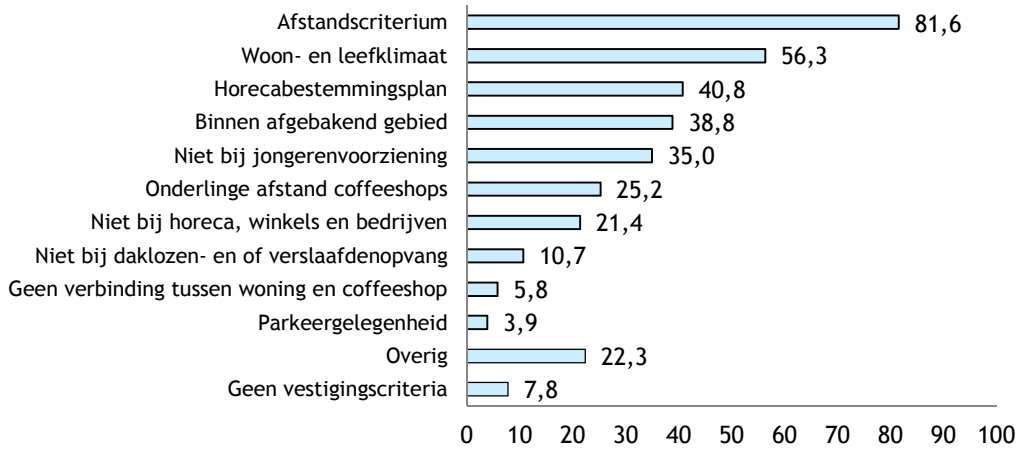

Afstandscriterium

Een vestigingscriterium dat gemeenten ook in hun coffeeshopbeleid kunnen opnemen is een afstandscriterium. Het Afstandscriterium zou per 1 januari 2014 aan de landelijke gedoogcriteria worden toegevoegd. In november 2012 liet de minister van Veiligheid en Justitie echter per brief aan de Tweede Kamer weten dat dit criterium niet via de landelijke regels zou worden opgelegd.

Het staat gemeenten vrij om op basis van de lokale situatie een minimale afstand tussen een coffeeshop en een onderwijsinstelling te hanteren. Uit figuur 4.2 blijkt dat 84 (81,6%) van de 103 coffeeshopgemeenten hier in 2016 gebruik van hebben gemaakt. Dat zijn er drie minder dan in 2014. De gemeenten kunnen zelf bepalen op welke onderwijsinstellingen het afstandscriterium betrekking heeft en wat de minimale afstand moet zijn tussen een onderwijsinstelling en een coffeeshop.

De formulering van de lokale afstandscriteria van gemeenten is nagenoeg niet veranderd ten opzichte van de vorige meting. Van de 84 (81,6%) gemeenten met een afstandscriterium hebben 77 (91,7%) de minimale afstand tussen een coffeeshop en een onderwijsinstelling vastgelegd in het coffeeshopbeleid. De meeste (56%) gemeenten hanteren een afstand van 250 meter of minder, terwijl een afstand van meer dan 250 meter door 35,7% van de coffeeshopgemeenten wordt gehanteerd (figuur 4.3). Voor gemeenten die een afstand van meer dan 250 meter hanteren, geldt dat het meestal om 300 of 350 meter gaat. Twee relatief kleine (respectievelijk 4,8% en 3,6%) groepen gemeenten met een afstandscriterium kiezen ervoor om de afstand niet specifiek vast te leggen of de afstand te laten afhangen van de locatie van de coffeeshop of het type onderwijsinstelling.

In negen gemeenten zijn coffeeshops gevestigd op een locatie die binnen het gestelde afstandscriterium valt, hetgeen er twee minder zijn dan bij de vorige meting. In totaal gaat het om 36 coffeeshops, terwijl dat er twee jaar geleden nog 41 waren. In één gemeente voldoet een aantal coffeeshops niet aan het lokale afstandscriterium vanwege de gefaseerde invoering daarvan. Twee gemeenten hebben voor de coffeeshops die binnen de afstand vallen een uitzondering gemaakt. De overige

gemeenten kunnen nog geen uitsluitsel geven over wat ze gaan doen met de coffeeshops die binnen de afstand vallen.

Figuur 4.3 Gemeenten met een afstandscriterium die de afstand tot onderwijsinstellingen wel en niet specifiek hebben vastgelegd in het coffeeshopbeleid in 2016, in % (n=84)

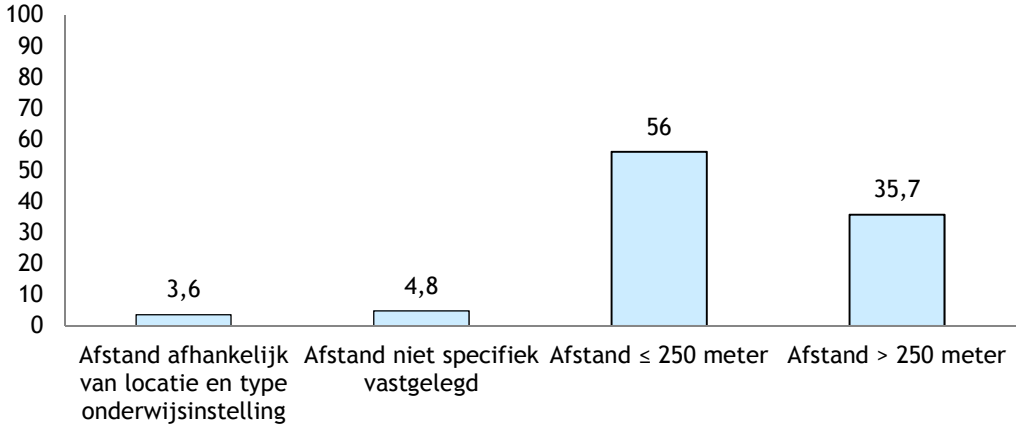

Naast de afstand kunnen gemeenten met een afstandscriterium ook aangeven voor welke onderwijsinstellingen het criterium geldt. In de meeste (90,5%) gemeenten met een afstandscriterium geldt het criterium in ieder geval voor het voortgezet onderwijs (figuur 4.4). In respectievelijk 42,9% en 70,2% van de gemeenten met een afstandscriterium geldt dit voor basisscholen en het Middelbaar Beroeps Onderwijs (MBO). Er zijn tien (11,5%) gemeenten die een afstandscriterium laten gelden voor onderwijsinstellingen die we onder de categorie ‘anders’ scharen. Het gaat hier vooral om scholen voor het speciaal onderwijs en jongerencentra. In vier (4,8%) gemeenten geldt het afstandscriterium voor ‘scholen’ in het algemeen.

Figuur 4.4 Gemeenten met een afstandscriterium die al dan niet hebben vastgelegd in het coffeeshopbeleid voor welke onderwijsinstellingen het afstandscriterium geldt in 2016, in % (n=84)

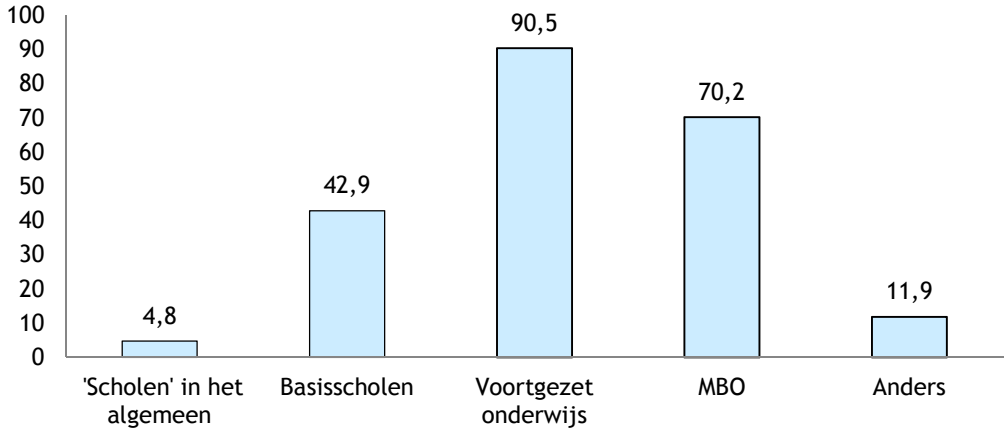

Uit een verdiepende analyse blijkt dat de meeste gemeenten het afstandscriterium laten gelden voor twee type onderwijsinstellingen. Het gaat om 41 (48,8%) van de 84 gemeenten. In 24 (28,6%) gemeenten is het op drie type onderwijsinstellingen van toepassing.

Bijkomende criteria

Gemeenten kunnen ook criteria hanteren die niet zozeer betrekking hebben op de vestiging van een coffeeshop, maar wel een voorwaarde zijn voor het vergeven van de gedoogstatus. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het schoon houden van de omgeving rondom de coffeeshop, de aanwezigheid van preventiemateriaal in de coffeeshop en het zichtbaar zijn van de huisregels/prijslijst. Vanwege de grote diversiteit aan bijkomende criteria is gekozen voor een categorisering. We onderscheiden zes categorieën die elk gericht zijn op een ander aspect van de coffeeshop. Het gaat om: de omgeving van de shop; de beheerder en het personeel van de shop; preventie en voorlichting; de bedrijfsvoering; openings- en sluitingstijden; en overige aspecten.

Ten opzichte van twee jaar geleden is er nagenoeg niets veranderd. Van de 103 coffeeshopgemeenten hebben – net als bij de vorige meting – 93 (90,3%) ten minste één bijkomend criterium in hun beleid opgenomen. In figuur 4.5 is te zien dat de meeste (63,1%) gemeenten zich met een bijkomend criterium richten op de beheerder van de shop en het personeel dat er werkzaam is. Voorbeelden hiervan zijn dat de beheerder ervaring moet hebben met het exploiteren van een coffeeshop, dat er permanent iemand van het personeel aanwezig moet zijn en dat medewerkers een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) moeten kunnen overleggen. In wat mindere mate richten gemeenten zich met bijkomende criteria op de omgeving van de shop (voornamelijk het verbieden van terrassen bij coffeeshops), openings- en sluitingstijden, preventie (voornamelijk de aanwezigheid van voorlichtingsmateriaal in de coffeeshop) en de bedrijfsvoering (voornamelijk het niet verkopen van smart- en/of ecodrugs in de coffeeshop).

Er zijn in totaal twee wijzigingen in twee gemeenten. In de ene gemeente is een criterium toegevoegd waarmee voorwaarden worden gesteld aan de openingstijden van coffeeshops. In de andere gemeente is een nieuw criterium in het beleid opgenomen over de maximale oppervlakte die een coffeeshop mag hebben. Deze is in de categorie ‘overig’ ondergebracht samen met andere eisen die door gemeenten worden gesteld aan de inrichting van de shop.

Figuur 4.5 Gemeenten die al dan niet bijkomende criteria hebben opgenomen ten aanzien van het gedogen van een coffeeshop in 2016, per categorie, in % (n=103)

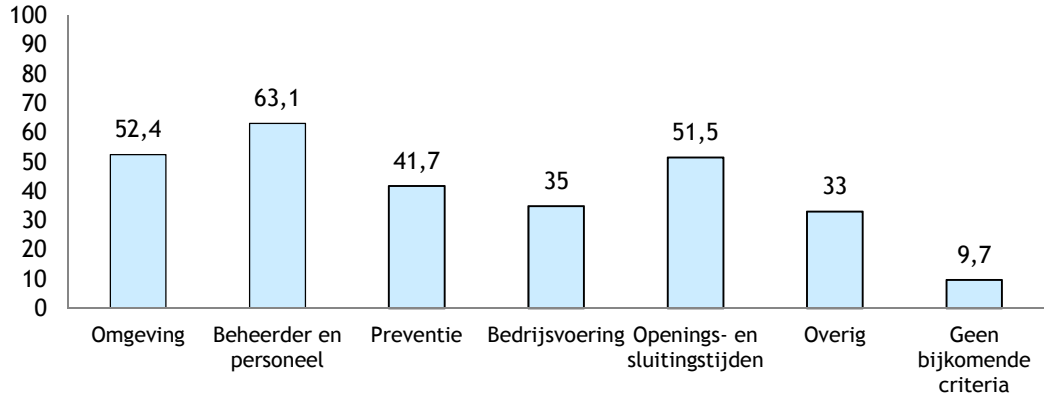

4.3 Handhavingswijze

Met de AHOJGI-criteria, de Maximale handelshoeveelheid, de vestigingscriteria en de bijkomende criteria stelt de gemeente eisen waaraan coffeeshops in hun gemeente moeten voldoen. In deze paragraaf behandelen we de wijze waarop deze criteria volgens het gemeentelijk coffeeshopbeleid gehandhaafd moeten worden. Daarbij gaan we in op de handhavende instanties en de activiteiten die zij zouden moeten ondernemen.

Handhavende instanties

In figuur 4.6 is weergegeven welke instanties de criteria dienen te handhaven in de 103 coffeeshopgemeenten. Het praktische toezicht op de coffeeshops is in het overgrote deel (63,1%) van de gemeenten de gezamenlijke taak van politie en gemeente. Bij de vorige meting was dit in 65% van de coffeeshopgemeenten het geval. Twee coffeeshopgemeenten geven aan dat ze het beleid niet langer samen met de politie handhaven, maar dat zij daar nu alleen op toezien. De politie wordt alleen ingeschakeld om proces verbaal op te maken als er een overtreding van de geldende gedoogcriteria wordt geconstateerd. De categorie coffeeshopgemeenten die het beleid alleen handhaven is met 4,9% groter dan bij de vorige meting toen dit 1,9% was.

Verder handhaaft in 13 (12,6%) van de 103 gemeenten alleen de politie de gedoogcriteria en vallen enkele (7,8%) gemeenten in de categorie 'anders'. Laatstgenoemde gemeenten vallen in deze categorie omdat zij naast politie en gemeente ook andere instanties bij de uitvoering van de handhaving betrekken, zoals Openbaar Ministerie, Belastingdienst of een interventieteam. Daarnaast gelden in twee (1,9%) gemeenten verschillende handhavende instanties per criterium en hebben tien (9,7%) gemeenten de handhavende instanties niet specifiek vastgelegd.

Figuur 4.6 Handhavende instanties volgens het beleid van de Nederlandse coffeeshop-gemeenten in 2016, in % (n=103)

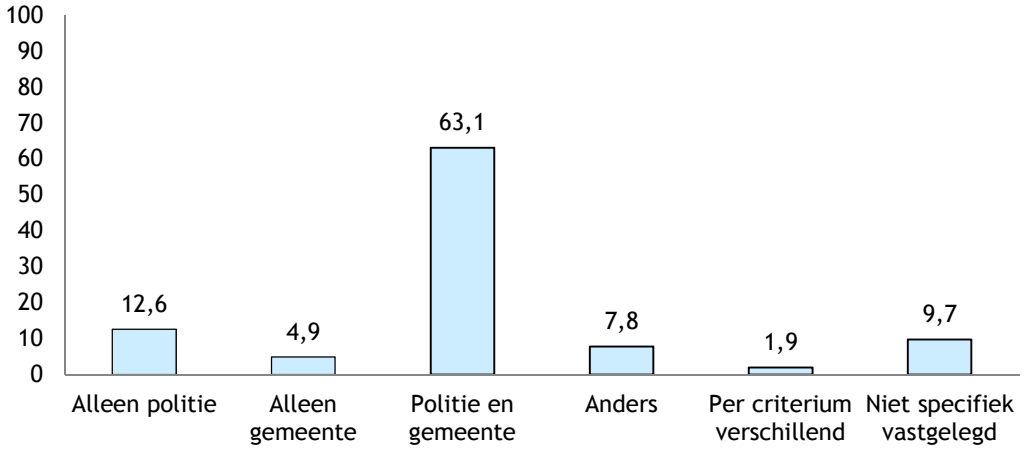

Handhavingsactiviteiten

Aan gemeenten is tevens gevraagd welke zogenoemde handhavingsactiviteiten de instanties moeten ondernemen volgens het gemeentelijk coffeeshopbeleid. In de

praktijk is het houden van controles bij coffeeshops de voornaamste activiteit van de handhavende instanties.

Er is nauwelijks wat veranderd met betrekking tot de te ondernemen handhavingsactiviteiten. In de helft (51,5%) van de 103 coffeeshopgemeenten zouden onaangekondigde controles bij coffeeshops moeten worden gehouden (figuur 4.7). Dat is iets lager dan bij de vorige meting toen dit 53,4% was. De verklaring hiervoor is dat één gemeente ervoor heeft gekozen om geen onaangekondigde controles meer te houden bij coffeeshops, maar in plaats daarvan alleen controles uit te voeren na meldingen van bijvoorbeeld buurtbewoners. Het aantal gemeenten waar dergelijke controles na meldingen zouden moeten plaatsvinden ligt met 25,2% dan ook iets hoger dan twee jaar geleden toen dit 24,3% was.

Verder zijn er geen wijzigingen. Nog steeds worden in acht (7,8%) gemeenten 'andere handhavingsactiviteiten' ondernomen. Dit betreft voornamelijk aangekondigde controles waarvan de coffeeshopeigenaar en zijn of haar personeel vooraf op de hoogte worden gesteld. Van de 103 coffeeshopgemeenten hebben 49 (46,7%) niet specifiek vastgelegd wat voor handhavingsactiviteiten moeten worden ondernomen.

Figuur 4.7 In beleid beoogde handhavingsactiviteiten in de Nederlandse coffeeshop-gemeenten in 2016, in % (n=103)

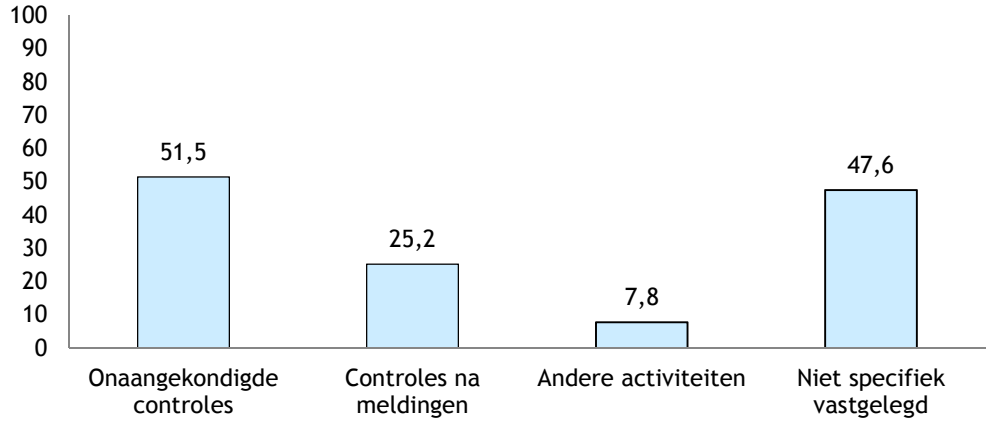

Frequentie controles

Aan gemeenteambtenaren is ook gevraagd hoeveel controles er bij coffeeshops zouden moeten plaatsvinden op basis van het lokale coffeeshopbeleid. In de meeste (60,2%) gemeenten is dit niet specifiek in het beleid vastgelegd (figuur 4.8). Bij de vorige meting ging het om 58,3% van de gemeenten.

Als de controlefrequentie wel is vastgelegd ligt deze vaak tussen de twee en de vijf controles per coffeeshop per jaar. Dit geldt in 2016 voor 31 (30,1%) van de 103 gemeenten, terwijl dit percentage bij de vorige meting 29,2% was. Verder geeft geen enkele gemeente bij deze meting aan dat er volgens het coffeeshopbeleid 12 of meer controles per coffeeshop per jaar moeten worden gehouden, terwijl dit bij de vorige meting nog door twee (1,9%) gemeenten werd aangegeven.

Figuur 4.8 Frequentie van controles per coffeeshop volgens het beleid van de Nederlandse coffeeshopgemeenten in 2016, in % (n=103)

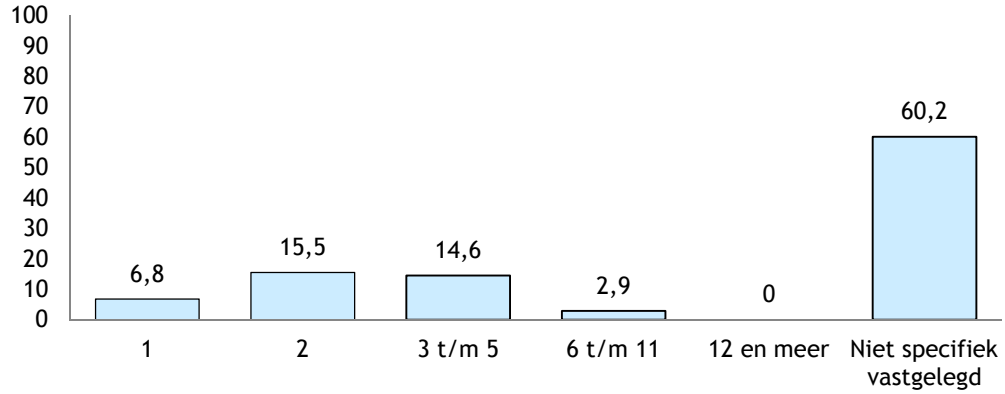

De meeste (45,6%) gemeenteambtenaren geven aan dat er één of twee controles zijn uitgevoerd bij de coffeeshops in hun gemeente (figuur 4.9). De controlefrequentie ligt daarmee lager dan in de vorige meting toen 39,8% nog aangaf dat er tussen de twee en vijf controles waren uitgevoerd. Net als de vorige meting zijn er tien (9,7%) gemeenten waar geen enkele controle is uitgevoerd. Voor 29,1% van de coffeeshopgemeenten geldt dat onbekend is hoeveel controles er zijn uitgevoerd.

Figuur 4.9 Aantal daadwerkelijk uitgevoerde controles per coffeeshop in de Nederlandse coffeeshopgemeenten in 2016, in % (n=103)

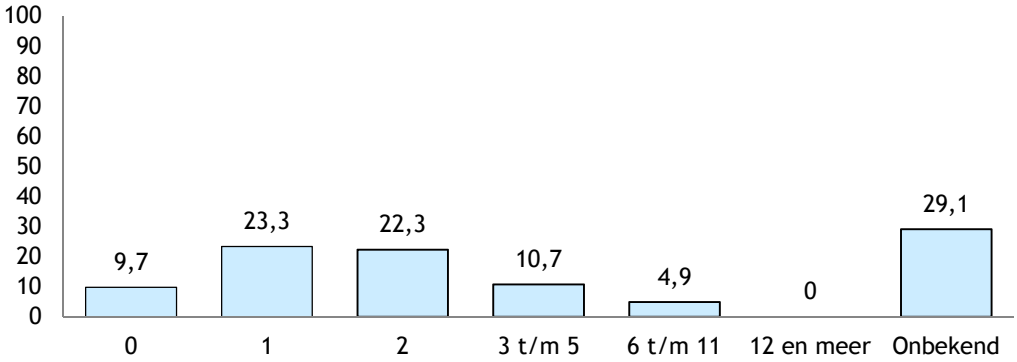

Uit een verdiepende analyse blijkt dat 20 (48,8%) van de 41 gemeenten die het aantal uit te voeren controles in het beleid hebben vastgelegd, ook daadwerkelijk dat aantal controles hebben uitgevoerd. Er zijn vijf (12,2%) gemeenten waar meer controles hebben plaatsgevonden dan in hun beleid staat, terwijl in 12 (29,6%) gemeenten minder controles zijn uitgevoerd. In vier (9,8%) gemeenten is niet bekend hoeveel controles er zijn uitgevoerd.

4.4 Sanctiebeleid

In het geval van een overtreding van de criteria die in een gemeente van toepassing zijn, kan de burgemeester een sanctie opleggen. Welke sanctie volgt op welke overtreding van welk criterium is doorgaans vastgelegd in het sanctiebeleid. In deze paragraaf wordt achtereenvolgens behandeld hoe gemeenten de bestuursrechtelijke en strafrechtelijke sancties in het gemeentelijke coffeeshopbeleid hebben vastgelegd.

Bestuursrechtelijke sancties

Van de 103 coffeeshopgemeenten geven 98 (95,1%) aan dat de bestuursrechtelijke sancties voor het overtreden van de van toepassing zijnde gedoogcriteria formeel zijn vastgelegd in het handhavingsarrangement (vorige meting 97). Van de 98 gemeenten maken 95 (92,2%) gemeenten gebruik van een zogenoemd sanctietraject of stappenplan (vorige meting 94). Dit wil zeggen dat bij herhaalde overtredingen van de criteria hogere sancties volgen. Zo volgt bij een eerste overtreding van een criterium de sanctie uit de eerste stap, terwijl bij de tweede en derde overtreding de sancties uit respectievelijk de tweede en derde stap volgen. Gemeenten kunnen zelf bepalen hoeveel stappen zij per sanctietraject hanteren.

Er kunnen overigens twee soorten sanctietrajecten worden onderscheiden: uniform en pluriform (Bieleman 2003). In het geval van een uniform sanctietraject volgt op het (herhaaldelijk) overtreden van de van toepassing zijnde gedoogcriteria per criterium hetzelfde sanctietraject met hetzelfde aantal stappen, terwijl in het geval van een pluriform sanctietraject de sancties en het aantal stappen per criterium kunnen verschillen. In dit laatste geval kan het ook zo zijn dat een criterium niet in het sanctietraject is opgenomen. Hieronder wordt per landelijk gedoogcriterium een overzicht gegeven van de sanctietrajecten van de 95 coffeeshopgemeenten die in 2016 een dergelijk traject hanteren.

Affichering

In 93 gemeenten is het A-criterium in het sanctietraject opgenomen (figuur 4.10). Bij een eerste overtreding volgt in de meeste (75) gemeenten een formele waarschuwing. In de tweede en derde stap gaat het grootste gedeelte (respectievelijk 68 en 51) van de gemeenten over tot sluiting voor bepaalde tijd. Van de 31 gemeenten die een vierde stap hanteren gaan de meeste (13) in deze stap over tot sluiting van de coffeeshop voor onbepaalde tijd. Slechts enkele (8) gemeenten hanteren een vijfde stap, waarin de of de gedoogverklaring wordt ingetrokken en de coffeeshop voor onbepaalde tijd of definitief wordt gesloten.

Figuur 4.10 Sanctietrajecten van Nederlandse coffeeshopgemeenten voor het A-criterium in 2016, in absolute aantallen (n varieert van 8 tot en met 93)

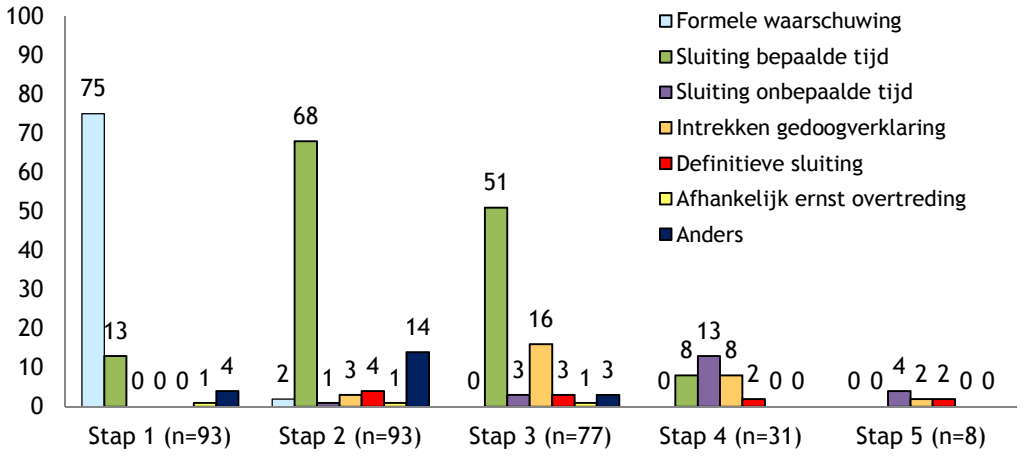

Harddrugs

Alle 95 coffeeshopgemeenten met een sanctietraject hebben het H-criterium hierin opgenomen (figuur 4.11). Ten opzichte van de vorige meting is er nagenoeg niets veranderd. Gemeenten bestraffen een overtreding van het H-criterium nog steeds sneller zwaarder dan de meeste andere criteria. Zo gaat het grootste deel (63) van de gemeenten al in de eerste stap over tot sluiting voor bepaalde tijd en door 17 gemeenten wordt bij de eerste overtreding de gedoogverklaring ingetrokken. Drie gaan in de eerste stap gelijk over tot definitieve sluiting van de shop. In de tweede stap is het intrekken van de gedoogverklaring de meest (31 gemeenten) toegepaste sanctie. Omdat gemeenten snel zwaar straffen bij een overtreding van het H-criterium, zijn er weinig (respectievelijk 10, 2 en 2) gemeenten die een derde, vierde of vijfde stap hanteren. Voor de derde, vierde, of vijfde overtreding van het H-criterium zich kan voordoen is de coffeeshop immers al gesloten.

Figuur 4.11 Sanctietrajecten van Nederlandse coffeeshopgemeenten voor het H-criterium in 2016, in absolute aantallen (n varieert van 2 tot en met 95)

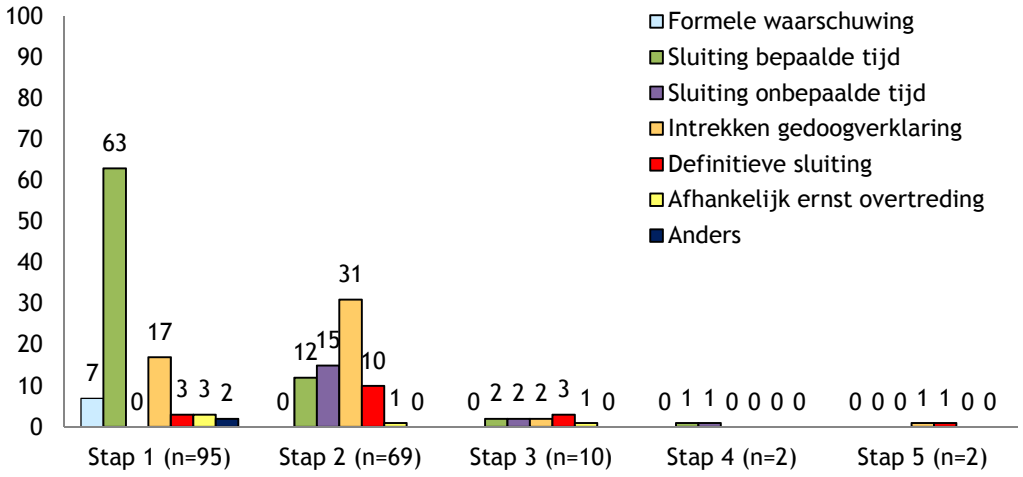

Overlast

Ook het O-criterium is door alle 95 gemeenten opgenomen in het sanctiebeleid (figuur 4.12). In de eerste stap volgt in de meeste (52) gemeenten een formele waarschuwing. In de tweede en derde stap wordt in de meeste (respectievelijk 52 en 58) gemeenten de coffeeshop voor bepaalde tijd gesloten. Van de 40 gemeenten die een vierde stap hanteren sluiten 13 gemeenten de coffeeshop voor bepaalde tijd, terwijl eveneens 13 de coffeeshop voor onbepaalde tijd sluiten. Bij een vijfde overtreding gaan de gemeenten die deze stap hanteren meestal over tot sluiting voor onbepaalde tijd (6), het intrekken van de gedoogverklaring (4) of definitieve sluiting (2).

Figuur 4.12 Sanctietrajecten van Nederlandse coffeeshopgemeenten voor het O-criterium in 2016, in absolute aantallen (n varieert van 14 tot en met 95)

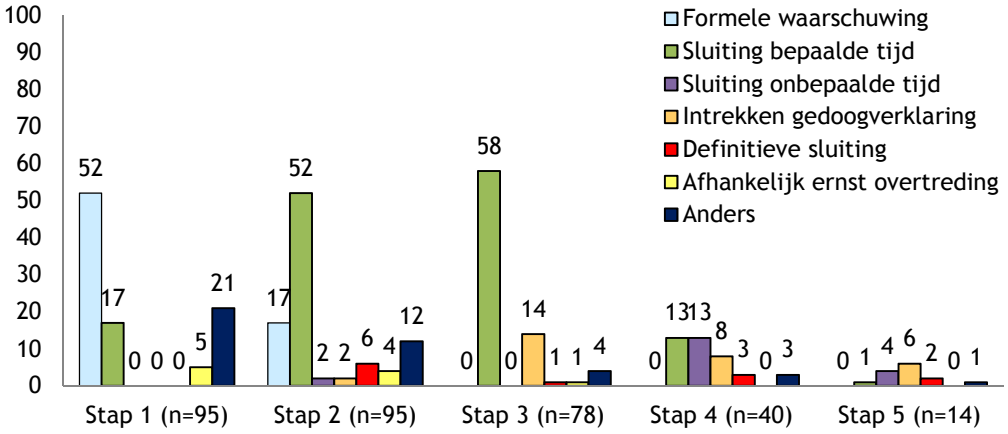

Jeugd

Net als bij de vorige meting heeft één gemeente het J-criterium niet opgenomen in het sanctietraject (figuur 4.13). Van de 94 gemeenten die het wel hebben opgenomen kiezen 54 in de eerste stap voor een sluiting voor bepaalde tijd, terwijl 33 voor een formele waarschuwing kiezen. Een duidelijke meerderheid (70) van de gemeenten kiest in de tweede stap voor een sluiting voor bepaalde tijd. De sluiting voor bepaalde tijd is ook in de derde stap de meest gangbare sanctie (30), op de voet gevolgd door het intrekken van de gedoogverklaring (23). Van de 22 gemeenten die een vierde stap hanteren kiezen vijf gemeenten voor een sluiting voor bepaalde tijd, zeven gemeenten voor een sluiting voor onbepaalde tijd en acht voor het intrekken van de gedoogverklaring. Vijf gemeenten hanteren een vijfde stap.

Figuur 4.13 Sanctietrajecten van Nederlandse coffeeshopgemeenten voor het J-criterium in 2016, in absolute aantallen (n varieert van 5 tot en met 94)

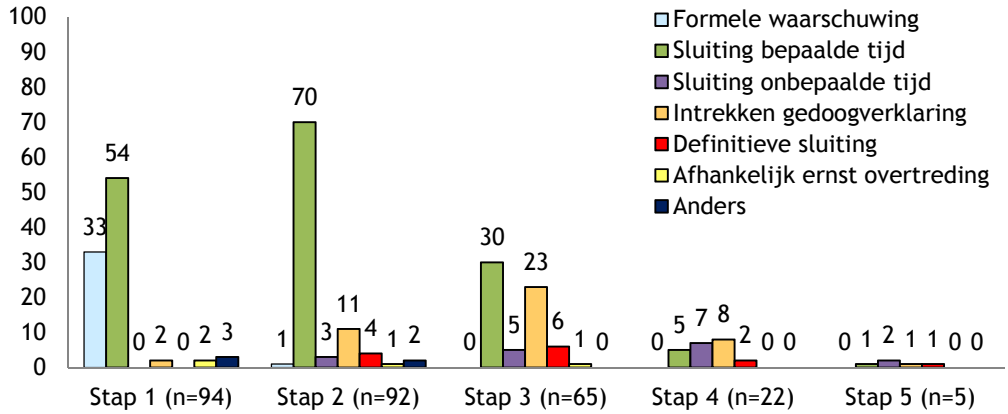

Grote transactiehoeveelheden

Van de 95 hebben 92 het G-criterium in hun coffeeshopbeleid opgenomen (figuur 4.14). Hiervan kiezen 55 in de eerste stap voor een formele waarschuwing. De meeste (71) gemeenten leggen in de tweede stap een sluiting voor bepaalde tijd op. Dit is ook het geval in de derde stap; daar leggen 38 gemeenten een sluiting voor bepaalde tijd op, terwijl in deze stap 22 gemeenten overgaan tot het intrekken van de

gedoogverklaring. In de vierde stap sluiten zes gemeenten de coffeeshop voor bepaalde tijd, terwijl een sluiting voor onbepaalde tijd en het intrekken van de gedoogverklaring door respectievelijk 13 en acht gemeenten wordt opgelegd. Vier gemeenten hanteren een vijfde stap.

Figuur 4.14 Sanctietrajecten van Nederlandse coffeeshopgemeenten voor het G-criterium in 2016, in absolute aantallen (n varieert van 4 tot en met 92)

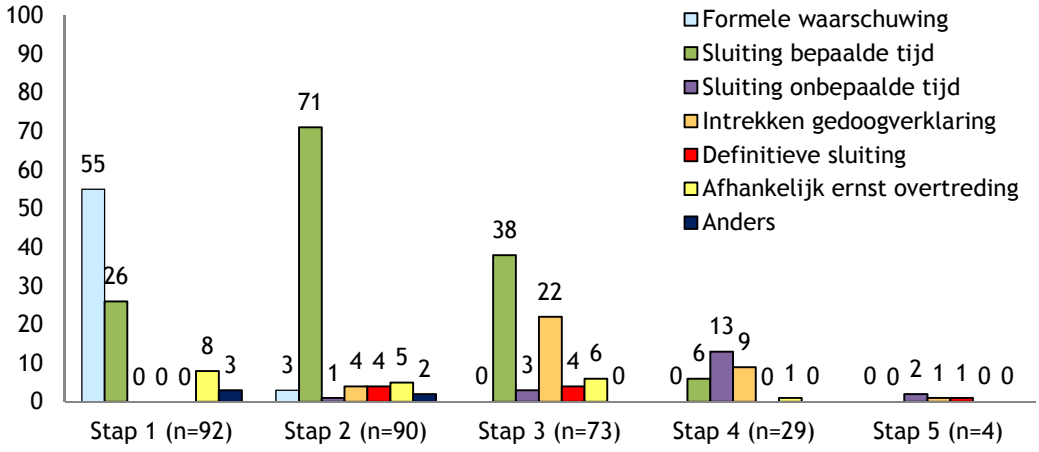

Ingezetenencriterium

In 2016 hebben 54 gemeenten het I-criterium opgenomen in het sanctietraject, hetgeen beduidend minder is dan de andere landelijke gedoogcriteria. Wel is het aantal hoger dan twee jaar geleden: in 2014 hadden 49 gemeenten het opgenomen. De meeste (43) gemeenten die het criterium hebben opgenomen geven in de eerste stap een formele waarschuwing (figuur 4.15). In de tweede en derde stap leggen respectievelijk 42 en 35 gemeenten een sluiting voor bepaalde tijd op. Van de 27 gemeenten die een vierde stap hanteren leggen 11 een sluiting voor bepaalde tijd op en negen een sluiting voor onbepaalde tijd. Er zijn vijf gemeenten die een vijfde stap hanteren.

Figuur 4.15 Sanctietrajecten van Nederlandse coffeeshopgemeenten voor het I-criterium in 2016, in absolute aantallen (n varieert van 5 tot en met 54)

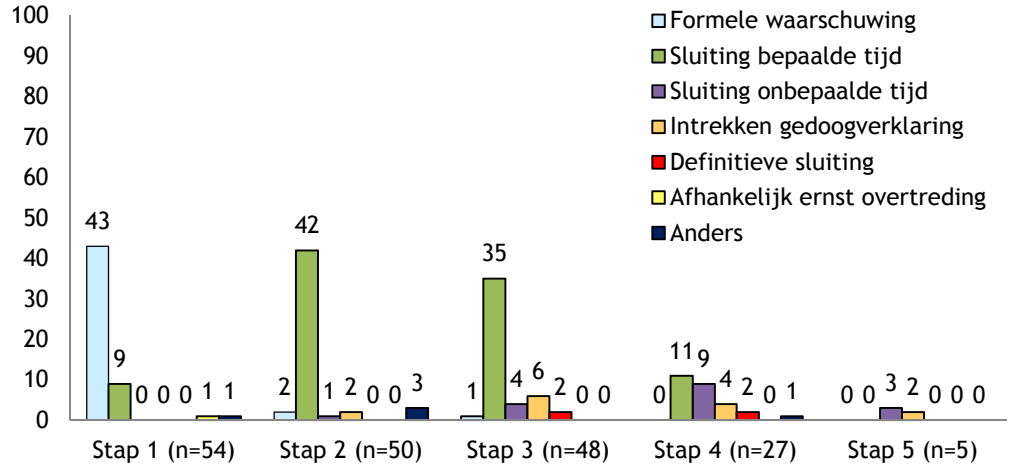

Maximale handelshoeveelheid

Van de 95 gemeenten hebben 89 de Maximale handelshoeveelheid in het sanctietraject opgenomen (figuur 4.16). Daarvan geven 44 in de eerste stap een formele waarschuwing. In de tweede stap leggen de meeste (60) gemeenten een sluiting voor bepaalde tijd op. Dit is ook het geval in de derde stap, waar 30 gemeenten een sluiting voor bepaalde tijd opleggen. In deze derde stap gaan 21 gemeenten over tot het intrekken van de gedoogverklaring. De 20 gemeenten die een vierde stap hanteren laten geen eenduidig beeld zien van welke sanctie zij opleggen. Dit varieert van een sluiting voor bepaalde tijd tot definitieve sluiting. Er zijn vier gemeenten met een vijfde stap.

Figuur 4.16 Sanctietrajecten van Nederlandse coffeeshopgemeenten voor de Maximale handelshoeveelheid in 2016, in absolute aantallen (n varieert van 4 tot en met 89)

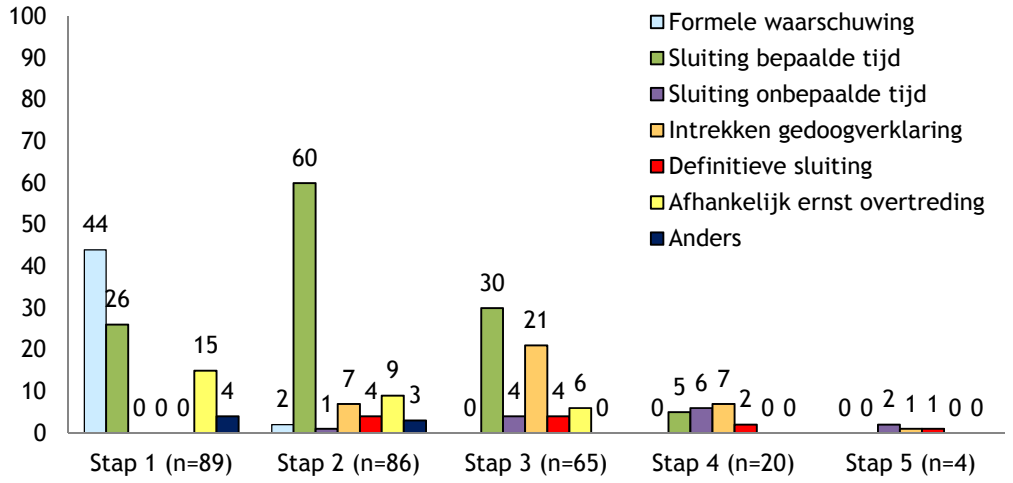

Strafrechtelijke sancties

Gemeenten kunnen in het coffeeshopbeleid ook opnemen of in de lokale driehoek is vastgesteld of er strafrechtelijke sancties volgen op overtreding van de van toepassing zijnde criteria. Van de 95 gemeenten met een sanctietraject hebben 49 (51,6%) hierover expliciet iets opgenomen in het beleid (figuur 4.17). Dat zijn vier gemeenten meer dan bij vorige meting toen het percentage op 47,9% lag.

In het coffeeshopbeleid van 25 (26,3%) gemeenten met een sanctietraject wordt aangegeven dat er in het algemeen een strafrechtelijke reactie volgt op een overtreding. Dit wordt echter niet nader gespecificeerd. Bij de andere 24 (25,3%) gemeenten staat in het beleid per criterium specifiek omschreven welke strafrechtelijke reactie volgt op een overtreding.

Van de 95 gemeenten zijn er 46 (48,4%) die de strafrechtelijk sancties niet expliciet hebben opgenomen in het beleid. Net als twee jaar geleden horen we in de gesprekken met de ambtenaren dat de politie en het Openbaar Ministerie in principe zorg dragen voor de uitvoering van de strafrechtelijke aanpak en dat hun gemeente het derhalve niet noodzakelijk acht de strafrechtelijke sancties te vermelden in het beleid.

Figuur 4.17 Gemeenten die in het coffeeshopbeleid expliciet strafrechtelijke sancties hebben opgenomen in 2016, in % (n=95)

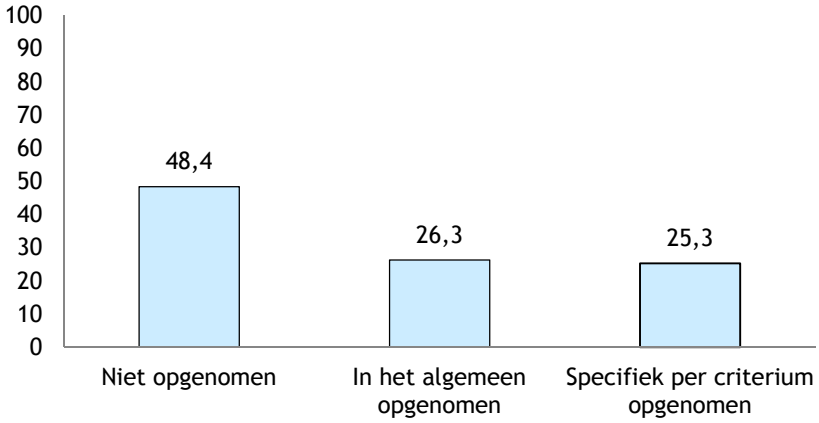

4.5 Overtredingen en opgelegde sancties

Aan de ambtenaren van de coffeeshopgemeenten is tevens gevraagd hoeveel overtredingen van de van toepassing zijnde criteria zij hebben geconstateerd. In totaal gaat het in 2016 om 19 overtredingen in 17 gemeenten (figuur 4.18). Dat zijn er minder dan in 2014 toen 28 overtredingen in 21 verschillende gemeenten werden geconstateerd. Het vaakst werd in 2016 een overtreding van een bijkomend criterium geconstateerd, namelijk negen keer. Zes keer werd een overtreding van de Maximale handelshoeveelheid vastgesteld. Verder zijn overtredingen van het O- en H-criterium geconstateerd: respectievelijk drie en één overtreding(en).

Figuur 4.18 Aantal in 2016 geconstateerde overtredingen van de van toepassing zijnde criteria in de Nederlandse gemeenten, in absolute aantallen (n=19)

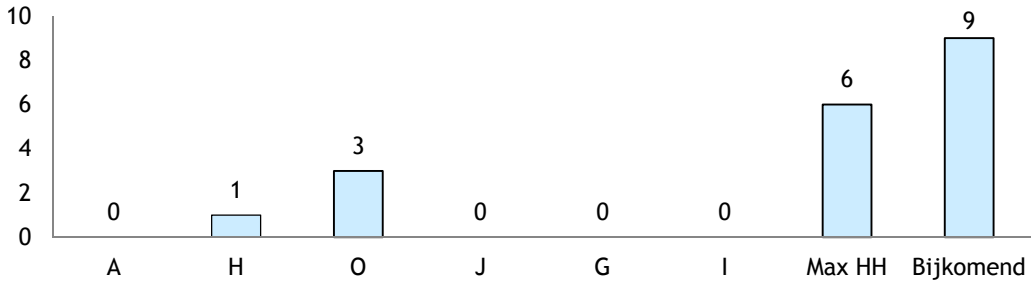

Uit figuur 4.19 blijkt dat voor tien van de 19 overtredingen geldt dat na het constateren ervan een formele waarschuwing aan de desbetreffende coffeeshop is gegeven. Vier keer is een coffeeshop voor bepaalde tijd gesloten, terwijl één keer een sluiting voor onbepaalde tijd is opgelegd. Daarbij was de duur van de kortst opgelegde sluiting één maand, terwijl de langst opgelegde sluiting één jaar bedroeg. Niet alle 19 geconstateerde overtredingen hebben tot het opleggen van sancties geleid. Eén van de overtredingen is – conform het handhavingsbeleid van de gemeente – opgevolgd door een gesprek met de exploitant, terwijl in drie gevallen is afgezien van het opleggen van een sanctie door gebrek aan informatie over de toedracht van de overtreding.

Figuur 4.19 Aan coffeeshops opgelegde sancties door de Nederlandse gemeenten in 2016, in absolute aantallen (n=19)

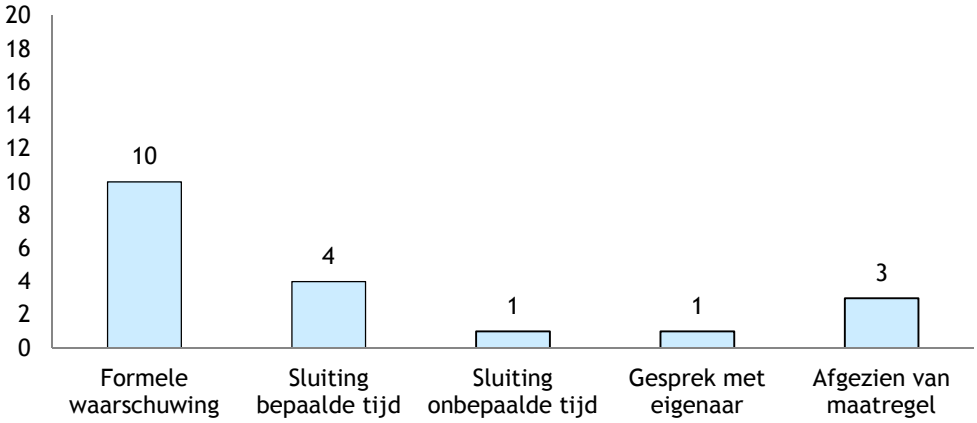

5. CONCLUSIES

In dit laatste hoofdstuk worden per onderwerp de belangrijkste resultaten van deze meting besproken. We besteden aandacht aan de actuele situatie eind 2016 en de veranderingen die zich hebben voorgedaan ten opzichte van de vorige meting(en). Het inventariseren van het aantal coffeeshops en het gemeentelijk coffeeshopbeleid is op vergelijkbare wijze uitgevoerd als in eerdere jaren. In de periode maart 2017 tot en met mei 2017 hebben we ambtenaren van alle Nederlandse gemeenten die op dat moment betrokken waren bij het coffeeshopbeleid in hun gemeente een vragenlijst voorgelegd betreffende het formeel, schriftelijk vastgelegde coffeeshopbeleid. De respons onder de coffeeshopgemeenten bedraagt net als bij eerdere metingen 100%.

5.1 Coffeeshops in Nederland

Nederland telt eind 2016 573 coffeeshops verspreid over 103 gemeenten. Sinds de vorige meting eind 2014 – toen het aantal coffeeshops nog op 591 lag – zijn er 22 coffeeshops verdwenen en vier bijgekomen. Ook in 2017 zet de gestage daling van het aantal coffeeshops zich door, maar er lijkt sprake van enige stabilisatie: maart 2017 bedraagt het aantal coffeeshops 567.

De belangrijkste redenen voor het verdwijnen van coffeeshops sinds de vorige meting zijn gebiedsgerichte aanpakken, sluitingen als gevolg van een negatief BIBOB-advies en overtreding van de van toepassing zijnde gedoogcriteria. Dat er vier coffeeshops zijn bijgekomen komt doordat enkele gemeenten het aantal coffeeshops nader overeen heeft willen stemmen met het hogere maximum dat is vastgelegd in het coffeeshopbeleid.

In de geografische spreiding van coffeeshops over Nederland is nauwelijks iets veranderd. Amsterdam, Rotterdam en Den Haag zijn nog steeds de enige gemeenten met meer dan 20 coffeeshops. Samen hebben zij 249 coffeeshops, hetgeen 44% van het totale aantal in Nederland is. De coffeeshopdichtheid (gemiddeld aantal inwoners per coffeeshop) ligt eind 2016 op 32.671 voor de 103 coffeeshopgemeenten. Het gemiddelde is nagenoeg gelijk aan dat van eind 2014 toen dit 32.459 bedroeg.

5.2 Gemeentelijk beleid

In vergelijking met de voorgaande meting is wat betreft de beleidsvorm weinig veranderd. Eind 2016 hebben 272 (69,7%) van de 390 gemeenten een nulbeleid, terwijl er 15 (3,8%) gemeenten zijn die geen coffeeshopbeleid hebben. Er zijn net als bij de vorige meting 103 gemeenten (25,6% van alle gemeenten) die een gedoogbeleid hebben ten aanzien van coffeeshops.

Maximumbeleid

Alle 103 gemeenten met een coffeeshopbeleid hebben nog steeds een maximumbeleid. De meeste gemeenten die hun beleid nader specificeren geven aan dat het een uitsterfbeleid betreft. Het gaat om 19 (18,4%) van de 103 gemeenten. Verder zijn er 13 (12,6%) gemeenten die regionale afspraken over het beleid hebben gemaakt. De regionale afspraken tussen coffeeshopgemeenten hebben voornamelijk betrekking het handhavingsbeleid, het Damoclesbeleid en de handhaving van het I-criterium.

Net als twee jaar geleden is in 84 (81,6%) van de 103 coffeeshopgemeenten het aantal coffeeshops gelijk aan het vastgestelde maximum. Voor tien (9,7%) gemeenten geldt dat het aantal coffeeshops in de gemeente lager is dan het vastgestelde maximum, terwijl in negen (8,7%) gemeenten het aantal coffeeshops hoger dan het maximum is. Vier van deze negen gemeenten geven aan een uitsterfbeleid te hanteren om het aantal coffeeshop nader overeen te stemmen met het lagere maximum dat in de gemeente is vastgesteld.

Aanvullende maatregelen

De Wet BIBOB is in 2016 in totaal 58 keer toegepast door 31 (30,1%) van de 103 coffeeshopgemeenten. Bij de vorige meting pasten eveneens 31 gemeenten de Wet BIBOB toe, maar zij deden dit beduidend vaker, namelijk 148 keer. Er zijn 15 (14,6%) gemeenten die in het geheel geen gebruik maken van BIBOB, terwijl er 52 (50,5%) zijn die wel in algemene zin gebruik maken van de wet, maar dit in 2016 niet gedaan hebben.

Artikel 13b van de Opiumwet is in 2016 volgens de ambtenaren door 31 (28,2%) gemeenten 171 keer toegepast met betrekking tot de niet-gedoogde verkoop van softdrugs. Bij de vorige meting pasten 29 (28,2%) gemeenten het artikel 103 keer toe. Artikel 174a van de Gemeentewet is in 2016 door geen enkele coffeeshopgemeenten in dit verband toegepast. Bij de vorige meting pasten nog vier (3,9%) gemeenten het artikel in totaal zeven keer toe.

Net als in de vorige meting geven zes (5,8%) coffeeshopgemeenten aan dat zij, naast de handhaving van het I-criterium, extra maatregelen hebben genomen om het drugstoerisme in hun gemeente aan banden te leggen. Het gaat om aanscherpingen van het G-criterium, de aanpak van straatdealers en drugsrunners, strengere controles bij evenementen en het verruimen van openingstijden van coffeeshops.

5.3 Handhavingsbeleid

De handhaving van het A-, H-, O-, J-, en G-criterium en de Maximale handelshoeveelheid is bij de meeste (tussen de 97,1% en 98,1%) gemeenten in het coffeeshopbeleid opgenomen. Het I-criterium is door minder gemeenten in een handhavingsarrangement vastgelegd, maar het aantal is in 2016 hoger (75,7%) dan in 2014 (68%). Er wordt door vier (3,9%) van de 103 gemeenten afgeweken van de

definities uit de Aanwijzing Opiumwet. Het gaat bij drie daarvan om een aanpassing van het G-criterium, terwijl de vierde gemeente het beleid zo heeft geformuleerd dat er pas bestuursrechtelijk hoeft te worden gehandhaafd bij een Maximale handelsvoorraad van meer dan 1.000 gram.

Additionele criteria

Net als de vorige meting hebben van de 103 coffeeshopgemeenten 95 (92,2%) ten minste één aanvullend vestigingscriterium in het coffeeshopbeleid opgenomen. Deze criteria hebben betrekking op diverse aspecten in en rond coffeeshops. Voorbeeld daarvan zijn het vaststellen van een afgebakend gebied waar een coffeeshop zich niet mag vestigen, een minimale afstand tussen coffeeshops onderling en het verplicht stellen van parkeergelegenheid.

Van alle vestigingscriteria is het afstandscriterium door de meeste coffeeshop-gemeenten vastgesteld, namelijk 84 (81,6%). Dat zijn er drie minder dan bij de vorige meting. De meeste gemeenten (56%) hanteren een afstand van 250 meter of minder. Voor een afstand van meer dan 250 meter kiezen minder (35,7%) gemeenten. De overige gemeenten hebben de afstand niet specifiek vastgelegd (4,8%) of laten de afstand afhangen van de locatie van de coffeeshop of het type onderwijsinstelling (3,6%). Er blijken 36 coffeeshops verdeeld over negen gemeenten te zijn die niet aan het door de gemeente gestelde afstandscriterium voldoen. Bij de vorige meting ging het nog om 41 coffeeshops in 11 gemeenten. In de meeste (90,5%) gemeenten met een afstandscriterium geldt het criterium in ieder geval voor het voortgezet onderwijs. Beduidend minder vaak geldt het voor het Middelbaar Beroeps Onderwijs (MBO) en basisscholen met respectievelijk 42,9% en 70,2%.

Gemeenten kunnen ook criteria hanteren die niet zozeer betrekking hebben op de vestiging van een coffeeshop, maar wel een voorwaarde zijn voor het geven van de gedoogstatus. Ten opzichte van twee jaar geleden is hierin niets veranderd. Nog steeds hebben 93 (90,3%) van de 103 coffeeshopgemeenten ten minste één bijkomend criterium in hun beleid opgenomen en richten de meeste gemeenten (63,1%) zich met een bijkomend criterium op de beheerder van de shop en het personeel dat er werkzaam is. Slechts twee gemeenten hebben hierin kleine wijzigingen aangebracht.

Handhavingswijze

Het praktische toezicht op coffeeshops is in het overgrote deel van de gemeenten (63,1%) de gezamenlijke taak van politie en gemeente. Dat zijn er twee minder dan bij de vorige meting. Deze gemeenten geven aan nu alleen op naleving van het beleid toe te zien, waardoor deze categorie nu groter (4,9%) is dan bij de vorige meting (1,9%).Net als twee jaar geleden zouden in de meeste (53,4%) coffeeshopgemeenten onaangekondigde controles bij coffeeshops moeten plaatvinden. Van de 103 coffeeshopgemeenten hebben 49 (46,7%) niet specifiek vastgelegd wat voor handhavingsactiviteiten moeten worden ondernomen.

Hoeveel controles moeten plaatsvinden is in de meeste gemeenten (60,2%) niet specifiek in het beleid vastgelegd. Wanneer de controlefrequentie wel bepaald is ligt

deze vaak tussen twee en vijf controles per coffeeshop per jaar. Dit geldt in 2016 voor 31 (30,1%) van de 103 gemeenten, terwijl dit percentage bij de vorige meting 29,2% was. De meeste (45,6%) gemeenteambtenaren geven aan dat er één of twee controles zijn uitgevoerd bij de coffeeshops in hun gemeente.

Toekomstplannen

Van de coffeeshopgemeenten zijn 43 (41,7%) van plan om wijzigingen door te voeren in de komende twee jaren (2017 en 2018). In 2016 zeggen 16 (37,2%) van deze 43 gemeenten aan dat ze in algemene zin hun beleid gaan actualiseren, terwijl er acht (18,6%) gemeenten zijn die concreet aangeven hun beleid op specifieke punten te willen wijzigen. Bij de vorige meting waren er overigens 45 (43,7%) coffeeshopgemeenten met toekomstplannen, waarvan zeven (16,3%) in 2016 daadwerkelijk hun beleid blijken te hebben aangepast.

Zeven (16,3%) gemeenten geven aan de recente ontwikkelingen rond het Nederlandse gedoogbeleid nauwgezet te volgen en overwegen hun beleid af te stemmen bij mogelijke wijzigingen. Van de overig gemeenten met toekomstplannen zeggen vier (9,3%) dat zij het Damoclesbeleid willen aanscherpen en twee (4,7%) dat ze het I-criterium aan het beleid gaan toevoegen.

5.4 Sanctiebeleid en sanctionering

Van de 103 coffeeshop gemeenten geven 98 (95,1%) aan dat de bestuursrechtelijke sancties voor het overtreden van de van toepassing zijnde gedoogcriteria formeel zijn vastgelegd in het handhavingsarrangement. Daarvan maken 95 gemeenten (92,2%) gebruik van een zogenoemd sanctietraject of stappenplan. Als gemeenten een sanctietraject hebben nemen ze daar doorgaans alle criteria in op met uitzondering van het I-criterium. In 2016 is het I-criterium door 54 (56,8%) van de 95 gemeenten opgenomen in het sanctietraject. Dat zijn er vijf meer dan de vorige meting toen dit er 49 (52,1%) van de 94 waren.

Nog steeds geldt dat overtreding van de landelijke gedoogcriteria, met uitzondering van het H- en het J-criterium, door gemeenten in de eerste stap van het sanctietraject wordt opgevolgd met het geven van een formele waarschuwing. De meest gangbare sanctie in de tweede en derde stap is sluiting van de coffeeshop voor bepaalde tijd. In de vierde en vijfde stap wordt vrijwel altijd overgegaan tot sluiting voor onbepaalde tijd, het intrekken van de gedoogverklaring of het definitief sluiten van de shop.

Het overtreden van het H- en J-criterium wordt coffeeshops zwaarder aangerekend dan overtreding van de andere landelijke gedoogcriteria. Bij overtreding van deze twee criteria gaan gemeenten doorgaans gelijk over tot het sluiten van de coffeeshop voor bepaalde tijd in plaats van een formele waarschuwing. In de tweede en derde stap wordt deze sanctie bij het J-criterium herhaald. Dit geldt niet voor het H-criterium: daarbij gaan de meeste gemeenten in de tweede stap gelijk over tot het intrekken van de gedoogverklaring.

Overtredingen en sanctionering

In totaal zijn in 2016 19 overtredingen geconstateerd in 17 gemeenten. Dat zijn er minder dan in 2014 toen het om 28 overtredingen in 21 gemeenten ging. Het vaakst is in 2016 een overtreding van een bijkomend criterium geconstateerd, namelijk negen keer. Zes keer gaat het om een overtreding van de Maximale handelshoeveelheid, drie keer om een overtreding van het O-criterium en één keer om een overtreding van het H-criterium.

Niet alle 19 geconstateerde overtredingen hebben tot het opleggen van sancties geleid. In tien gevallen is een formele waarschuwing gegeven, vier keer is een coffeeshop voor bepaalde tijd gesloten en één keer is een sluiting voor onbepaalde tijd opgelegd. Daarbij is de duur van de kortst opgelegde sluiting één maand, terwijl de langst opgelegde sluiting één jaar bedraagt. Voor de andere vier overtredingen geldt dat één is opgevolgd door een gesprek met de exploitant, terwijl bij de andere drie is afgezien van het opleggen van een sanctie vanwege gebrek aan informatie over de toedracht van de overtreding.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Adviescommissie Van de Donk (2009)
Geen deuren maar daden. Nieuwe accenten in het Nederland drugsbeleid. Adviescommissie Drugsbeleid, Den Haag.

Bieleman, B., L. Schakel, E. de Bie, J. Snippe (1995)
Wolken boven coffeeshops. Inventarisatie van overlast rond coffeeshops en ontwikkelingen in gemeentelijk cannabisbeleid. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Bieleman, B., S. Biesma, J. Snippe, E. de Bie (1996)
Quick scan ontwikkeling in aantal coffeeshops in Nederland. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Bieleman, B., S. Biesma, A.J.H. Smallenbroek (1997)
Cannabis in Nederland. Inventarisatie van de verkooppunten. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam / SGBO, Den Haag.

Bieleman, B., J. Blömer, A. Zaagsma (1998)
Softdrugs: beleid en illegaliteit. Ontwikkelingen in gemeentelijk softdrugsbeleid en soorten en aantallen verkooppunten. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Bieleman, B. (1998)
Coffeeshops in Nederland. In: Tijdschrift voor de Politie, nr. 3, p. 19-23.

Bieleman, B., J. Snippe (1999)
Gedogen gewogen. Evaluatie van het Amsterdamse coffeeshopbeleid. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Bieleman, B., P. Goeree (2000)
Coffeeshops geteld. Aantallen verkooppunten van cannabis in Nederland. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Bieleman, B., P. Goeree (2001)
Coffeeshops in Nederland. Aantallen en gemeentelijk beleid in 2000. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Bieleman, B., P. Goeree (2002)
Aantal coffeeshops en gemeentelijk beleid in 2001. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Bieleman, B., P. Goeree, H. Naayer (2003)
Coffeeshops in Nederland 2002. Aantallen, gemeentelijk beleid en handhaving AHOJ-G criteria. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Bieleman, B., P. Goeree, H. Naayer (2005)
Coffeeshops in Nederland 2004. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2004. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Bieleman, B., H. Naayer (2006)
Coffeeshops in Nederland 2005. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2005. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Bieleman, B., H. Naayer, A. Nienhuis (2006)
Coffeeshops naar de periferie. Evaluatie verplaatsing twee coffeeshops in Venlo. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Bieleman, B., J. Snippe (2006)
Coffeeshops en criminaliteit. In: Justitiële Verkenningen, jrg. 32. nr. 1, p. 46-60.
Bieleman, B., A. Beelen, R. Nijkamp, E. de Bie (2008)
Coffeeshops in Nederland 2007. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2007. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bieleman, B., R. Nijkamp, E. de Bie, M. Oude Wansink (2008)
Nulmeting overlast en bezoek coffeeshops Maastricht. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam. OWP Research, Maastricht.
Bieleman, B., R. Nijkamp (2009)
Coffeeshopbezoekers in Venlo. Tellingen en enquête coffeeshopbezoekers Venlo. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bieleman, B., R. Nijkamp (2010)
Coffeeshopbezoekers Terneuzen. Najaar 2009. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bieleman, B., R. Nijkamp (2010)
Coffeeshops in Nederland 2009. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2009. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bieleman, B., R. Nijkamp, M. Sijtstra (2011)
Monitor coffeeshopbeleid Rotterdam 0-, 1- en 2-meting. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bieleman, B., R. Nijkamp, K. de Haan (2011)
Lokaal balanceren. Onderzoek coffeeshopbeleid gemeente Groningen. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bieleman, B., R. Nijkamp, T. Bak (2012)
Coffeeshops in Nederland 2011. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2011. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bieleman, B., R. Nijkamp, J. Reimer, M. Haaijer (2013)
Coffeeshops in Nederland 2012. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2012. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bieleman, B., R. Mennes, M. Sijtstra (2015)
Coffeeshops in Nederland 2014. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2014. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bieleman, B. R. Nijkamp, R. Voogd (2013)
Evaluatie coffeeshopbeleid gemeente Delfzijl. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bieleman, B., M. Haaijer, N. Nederhoed, R. Nijkamp (2014)
Evaluatie coffeeshopbeleid gemeente Steenwijkerland. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bieleman, B., R. Mennes, J. Snippe (2015)
Monitor eerste verplaatsing coffeeshops Amsterdam. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Bovenkerk, F., W. Hogewind (2003)
Hennepteelt in Nederland. Het probleem van de criminaliteit en haar bestrijding. Uitgeverij Kerckebosch, Zeist.

Bremmers, B., J. Kuppens, A. Van Wijk (2014)
Coffeeshops in beweging. Naar een probleemduiding van overlast rondom coffeeshops in Alphen aan den Rijn. Bureau Beke, Arnhem.
Breunesse, H.M.B., J.G. Brouwer, A.E. Schilder (1996)
Wapenen tegen drugsoverlast. Tjeenk Willink, Deventer.
Brouwer, J.G., A.E. Schilder (2010)
Juridische haalbaarheid. In: Maalsté N.J.M., G.J.M. van den Brink, G.J. Brouwer, A.E. Schilder (2010). Juridische en praktische Haalbaarheid van 'Limburg trekt zijn grens'. Universiteit van Tilburg, Tilburg.
Dorsselaer, S. van, E. Zeijl, S. van den Eeckhout, T. ter Bogt, W. Vollebergh (2007).
HBSC 2005: gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland. Trimbos-instituut, Utrecht.
Fijnaut, C., B. De Ruyver (2008)
Voor een gezamenlijke beheersing van de drugsgerelateerde criminaliteit in de Euregio Maas-Rijn. Euregio Maas-Rijn, Tilburg/Gent.
Gemeente Nijmegen en INTRAVAL (2008)
Het coffeeshopbezoek in Nijmegen; een inventariserend onderzoek naar de omvang en kenmerken van het bezoek aan de Nijmeegse coffeeshops. Gemeente Nijmegen, Nijmegen / St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
INTRAVAL (1996)
Drugsoverlast: conceptualisering en inventarisatie. Notitie in het kader van een onderzoek naar drugsoverlast in Nederland in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Politie. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
INTRAVAL (2009)
Coffeeshopbezoeken in Tilburg. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Justitiële Verkenningen (1993)
Grenzen van het softdrugsbeleid. Justitiële Verkenningen, jaargang 19, nr. 6.
Korf, D., M. van der Woude, A. Benschop, T. Nabben (2001)
Coffeeshops, jeugd en toerisme. UvA, Amsterdam.
Korf, D.J., M. Wouters, T. Nabben, P. van Ginkel (2005)
Cannabis zonder coffeeshop; niet gedoogde cannabisverkoop in tien Nederlandse gemeenten. Rozenberg Publishers, Amsterdam.
Laar, M.W. van, A.A.N. Cruts, M.M.J. van Ooyen-Houben, R.F. Meijer, T. Brunt, E.A. Croes, A.P.M. Ketelaars (red.) (2012)
Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2011. Trimbos-instituut, Utrecht.
Laar, M.W. van, M.M.J. van Ooyen-Houben (red.) (2009)
Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid. Trimbos-instituut, Utrecht / WODC, Den Haag.
Limburgse burgemeesters coffeeshopgemeenten (2009)
Limburg trekt zijn grens. Gemeente Maastricht, Maastricht.
Mennes, R., J. Snippe, M. Sijtstra, B. Bieleman (2016)
Monitor ontwikkelingen coffeeshopbeleid. Meting 2015. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Mennes, R., J. Snippe, M. Sijtstra, B. Bieleman (2016)
Lokaal gezien. Verdiepingsstudie monitor ontwikkelingen coffeeshopbeleid meting 2015/16. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Mennes, R., M. Sijtstra, E. Cankor, B. Bieleman (2017)
Onderzoek Ingezetenencriterium coffeeshops Sittard-Geleen en Roermond 2016. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Ministerie van Justitie (2000)
Het pad naar de achterdeur. Ministerie van Justitie, Den Haag.
Ministerie van VWS, Ministerie van Justitie, Ministerie van Binnenlandse Zaken (1995)
Het Nederlandse drugsbeleid. Continuïteit en verandering. Ministerie van VWS / Ministerie van Justitie / Ministerie van Binnenlandse Zaken, Rijswijk.
Ministerie van VWS, Ministerie van Justitie, Ministerie van BZK (2004)
Interdepartementale beleidsbrief cannabis. Ministerie van VWS / Ministerie van Justitie / Ministerie van Binnenlandse Zaken, Den Haag.
Ministerie van VWS (2004)
Actieplan ontmoediging cannabis. Ministerie van VWS, Den Haag.
Monshouwer, K., J. Verdurmen, S. van Dorsselaer, E. Smit, A. Gorter, W. Vollebergh (2008)
Jeugd en riskant gedrag. Kerngegevens uit het peilstationonderzoek 2007. Trimbos Instituut, Utrecht.
Niesink, R., S. Rigter (2013)
THC-concentraties in wiet, nederwiet en hasj in Nederlandse coffeeshops (2012-2013). Trimbos-instituut, Utrecht.
Nijkamp, R., B. Bieleman (2012)
Coffeeshopbezoek Rotterdam voorjaar 2012. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Ooyen-Houben, M. M. J. van (2006)
Hoe werkt het Nederlandse drugsbeleid: een evaluatieve verkenning van een decennium drugsbeleid. In: Justitiële Verkenningen, jaargang 32, nr. 1, p.24-45.
Ooyen-Houben M. M. J. van, B. Bieleman, S. Biesma, J. Snippe, W. van der Wagen, A. Beelen (2009)
Drugsgerelateerde overlast. In: Laar, M. van, M. van Ooyen-Houben (2009) Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid (pp. 293-314). Trimbos-instituut, Utrecht / WODC, Den Haag.
Ooyen-Houben M. M. J. van, B. Bieleman, D. Korf (2013)
Het Besloten club- en het Ingezetenencriterium voor coffeeshops. Evaluatie van de implementatie en de uitkomsten in de periode mei-november 2012, Tussenrapportage. WODC, Den Haag / St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam / Bonger Instituut, Amsterdam.
Ooyen-Houben M. M. J. van, B. Bieleman, D. Korf (2014)
Coffeeshops, toeristen en lokale markt. Evaluatie van het Besloten club- en het Ingezetenencriterium voor coffeeshops, Eindrapport. WODC, Den Haag / St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam / Bonger Instituut, Amsterdam
Pardoel, C.A.M., J. van Haaf, S. Bogaerts, A.M. van Kalmthout (2004)
Coffeeshops in Nederland anno 2003. Aantallen, lokaal beleid, handhaving en naleving. IVA/Universiteit van Tilburg, Tilburg.
Regeerakkoord (2012)
Bruggen slaan. Regeerakkoord VVD - PVDA. Den Haag.

Rooij, T. van, T. Schoenmakers, Mheen, D. van de (2011)
Nationaal Prevalentie Onderzoek (NPO) Middelengebruik 2009: De kerncijfers. IVO, Rotterdam.
Siesling, M., B. Smeets, A.C.M. Spapens (2011)
Geldbomen op zolder. IVA/Universiteit van Tilburg, Tilburg.
Snippe, J., F. Oldersma, B. Bieleman (2002)
Monitor drugsoverlast Nederland 1996-2002. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Snippe, J., B. Bieleman, H. Naayer, C. Ogier (2004)
Preventieve doorlichting cannabissector c.a. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Snippe, J., R. Nijkamp, B. Bieleman (2012)
Hektor 2010-2011. Evaluatie aanpak drugsoverlast in Venlo. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Snippe, J., K. de Haan, B. Bieleman (2011)
Wietbeleid gewogen. Evaluatie coffeeshopbeleid Haarlemmermeer. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Snippe, J., B. Bieleman (2012)
Onderzoek invoering wietpas Dordrecht. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Snippe, J., R. Nijkamp, B. Bieleman (2012)
Hektor 2010-2011. Evaluatie aanpak drugsoverlast in Venlo. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Snippe, J., R. Nijkamp, B. Bieleman (2013)
Onderzoek drugsbeleid Venlo 2012-2013. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
Spapens, T., H. van de Bunt, L. Rastovac (2007)
De wereld achter de wietteelt. WODC / Erasmus Universiteit Rotterdam / Universiteit van Tilburg, Den Haag.
Staatsblad (2007)
Staatsblad, 11 oktober 2007, 355.
Staatscourant (1994)
Richtlijn opsporingsbeleid inzake coffeeshops. Staatscourant, 12 oktober 1994, nr. 203.
Staatscourant (1996)
Richtlijn Openbaar Ministerie. Staatscourant, 27 september 1996, nr. 187.
Staatscourant (2000)
Aanwijzing opiumwet. Staatscourant, 27 december 2000, nr. 250.
Staatscourant (2011)
Aanwijzing opiumwet. Staatscourant, 27 december 2011, nr. 22936.
Steun- en Informatiepunt Drugs & Veiligheid (1997)
Lokaal coffeeshopbeleid. Handreiking voor vorm en inhoud van beleid. VNG Uitgeverij, Den Haag.
Steun- en Informatiepunt Drugs & Veiligheid (1998)
Handhaving lokaal drugsbeleid, Praktische tips, jurisprudentie en regelgeving. VNG Uitgeverij, Den Haag.

Steun- en Informatiepunt Drugs & Veiligheid (1999)
De Wet 'Damocles'. Bestuursdwangbevoegdheid in artikel 13b Opiumwet. VNG Uitgeverij, Den Haag.
Tijhuis, A. (2006)
Transnational Crime and the Interface Between Legal and Illegal Actors; the Case of the Illicit Art and Antiquities Trade. Wolf Legal Publishers, Nijmegen.
Tweede Kamer (2004)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2003-2004, 24 077, nr. 137.
Tweede Kamer (2009)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2009-2010, 24 077, nr. 239.
Tweede Kamer (2010)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2009-2010, 24 077, nr. 253.
Tweede Kamer (2010)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2010-2011, 24 077, nr. 259.
Tweede Kamer (2011)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2011-2012, 24 077, nr. 265.
Tweede Kamer (2011)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2011-2012, 24 077, nr. 267.
Tweede Kamer (2012)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2012-2013, 24 077, nr. 293.
Tweede Kamer (2015)
Voorstel van wet van de leden Berndsen-Jansen en Bergkamp tot wijziging van de Opiumwet in verband met de regulering van de teelt en verkoop van hennep en hasjiesj via een gesloten coffeeshopketen (Wet regulering voor- en achterdeur van coffeeshops). Vergaderjaar 2014–2015, 34 165, nr. 2.
VNG (1994)
Drugsbeleid met name ten aanzien van coffeeshops. Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Den Haag.
VNG (2015)
Het failliet van het gedogen. Op weg naar de cannabiswet. Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Den Haag.
Wouters, M., D.J. Korf, B. Kroeske (2007)
Harde aanpak, hete zomer. Een onderzoek naar de ontmanteling van hennepkwekerijen in Nederland. WODC, Universiteit van Amsterdam, Bonger Instituut voor Criminologie, Amsterdam.

Tevens hebben gemeentelijke beleidsnota's over het lokale coffeeshopbeleid ons van informatie voorzien.

BIJLAGE OVERZICHT GEMEENTEN

Peildatum: december 2016. In onderstaande tabel zijn alle 390 per 1 januari 2016 bestaande gemeenten opgenomen.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009[1]	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Aa en Hunze	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Aalburg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Aalsmeer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Aalten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Achtkarspelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Alblasserdam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Albrandswaard	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Alkmaar	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Almelo	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Almere	1	1	1	1	1	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Alphen a/d Rijn	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Alphen-Chaam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Ameland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Amersfoort	9	9	9	9	9	9	7	6	6	6	4	4	4	4	4	3
Amstelveen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Amsterdam	288	283	280	270	258	249	246	238	229	225	222	208	200	187	172	173
Apeldoorn	6	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	3	5	5	5	5
Appingedam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Arnhem	16	14	14	14	13	12	13	12	11	11	11	11	11	11	11	11
Assen	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Asten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Baarle-Nassau	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Baarn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Barendrecht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Barneveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bedum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Beek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Beemster	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Beesel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bellingwedde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bemmel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Berg en Dal[2]	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bergen (L)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bergen (NH)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bergen op Zoom	6	4	4	4	4	4	4	4	4	0	0	0	0	0	0	0
Bergeijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Berkelland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bernheze	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Best	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Beuningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Beverwijk	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	4	4	4	4
Binnenmaas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bladel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Blaricum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bloemendaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bodegraven-Reeuwijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Boekel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Borger-Odoorn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Borne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Borsele	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Boxmeer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Boxtel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bronckhorst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Breda	15	14	13	12	10	10	9	9	8	8	8	8	8	8	8	8
Brielle	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Brummen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0

[1] Voor de meting van 2009 zijn uitsluitend gemeenten benaderd die bij de meting van 2007 hebben aangegeven een maximumbeleid of geen coffeeshopbeleid te hanteren.

[2] Voorheen de gemeente Groesbeek.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009[1]	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Brunssum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bunnik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Bunschoten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Buren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Capelle a/d IJssel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Castricum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Coevorden	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Cranendonck	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Cromstrijen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Culemborg	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2
Cuijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Dalfsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Dantumadiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
De Bilt	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
De Marne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
De Ronde Venen	0	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
De Wolden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Delft	6	6	6	6	6	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4
Delfzijl	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0[3]	1	1	1	1
Den Haag	70	62	55	46	41	40	40	40	40	40	40	37	36	36	36	36
Den Helder	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3
Deurne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Deventer	6	6	6	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4
Diemen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Dinkelland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Doesburg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Doetinchem	2	1	2	1	2	2	2	2	3	3	1	1	2	2	2	2
Dongen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Dongeradeel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Dordrecht	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	6	8	5	5	6	5
Drechterland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Drimmelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Dronten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Druten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Duiven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Echt-Susteren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Edam-Volendam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Ede	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	2	2
Eemnes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Eemsmond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Eersel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Eindhoven	16	16	16	15	15	15	15	15	15	15	15	13[4]	13	13	13	13
Elburg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Emmen	4	4	4	4	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Enkhuizen	1	1	1	1	1	0[5]	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Enschede	17	16	14	13	12	12	11	11	10	10	10	10	10	10	10	10
Epe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Ermelo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Etten-Leur	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Eijsden-Margraten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Ferwerderadiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Franekeradeel	0	0	0	1	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
De Fryske Marren[6]	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Geertruidenberg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Geldermalsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Geldrop-Mierlo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Gemert-Bakel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Gennep	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Giessenlanden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0

[3] Op het moment van de peildatum was de coffeeshop tijdelijk gesloten.

[4] Op het moment van de peildatum waren twee coffeeshops tijdelijk gesloten.

[5] Het betreft hier geen daling van het aantal coffeeshops, maar een correctie door de gemeente van het aantal in voorgaande jaren.

[6] Voorheen de gemeente De Friese Meren.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009[1]	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gilze en Rijen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Goeree-Overflakkee	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Goes	4	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Goirle	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Gooise Meren[7]	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gorinchem	3	3	3	3	2	3[8]	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Gouda	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4
Grave	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Groningen	14	13	13	13	14	14	14	14	14	14	14	12	12	13	12	11
Grootegast	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Gulpen-Wittem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Haaksbergen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Haaren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Haarlem	15	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Haarlemmer-meer	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
Halderberge	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Hardenberg	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Harderwijk	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hardinxveld-Giessendam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Haren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Harlingen	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Hattem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Heemskerk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Heemstede	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Heerde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Heerenveen	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	3	3	3	3	3	3
Heerhugowaard	1	1	1	1	0	1[9]	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Heerlen	5	5	5	5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Heeze-Leende	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Heilo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Hellendoorn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Hellevoetssluis	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Helmond	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hendrik-Ido-Ambacht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Hengelo	4	4	4	4	4	4	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3
's-Hertogenbosch	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	5	4	5	5
Het Bildt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Heumen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Heusden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Hillegom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Hilvarenbeek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Hilversum	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	8	8	8	8
Hof van Twente	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Hoogeveen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Hollands Kroon	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Hoogezand-Sappemeer	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Hoorn	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	0[10]	2	2	2	2
Horst aan de Maas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Houten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Huizen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Hulst	2	0[11]	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0

[7] Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Bussum, Naarden en Muiden.

[8] Het betreft hier geen stijging van het aantal coffeeshops, maar een correctie door de gemeente van het aantal in 2003.

[9] Het betreft hier geen stijging van het aantal coffeeshops, maar een correctie door de gemeente van het aantal in 2003.

[10] Op het moment van de peildatum waren de twee coffeeshops (tijdelijk) gesloten.

[11] Het betreft hier geen daling van het aantal coffeeshops, maar een correctie door de gemeente van het aantal in 1999.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009[1]	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kaag en Braassem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Kampen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
Kapelle	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Katwijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Kerkrade	1	1	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Koggenland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Kollumerland c.a.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Korendijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Krimpen a/d IJssel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Krimpener-waard[12]	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Laarbeek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Landerd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Landgraaf	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Landsmeer	1	1	1	1	1	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Langedijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Lansingerland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Laren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Leek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Leerdam	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
Leeuwarden	15	14	14	13	13	12	12	12	13	13	13	12	12	12	12	12
Leeuwarderadeel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Leiden	12	10	11	12	12	12	12	12	12	12	11	11	10	10	10	11
Leiderdorp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Leidschendam-Voorburg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Lelystad	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
Leudal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Leusden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Lingewaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Lisse	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Littenseradiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Lochem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Loon op Zand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Lopik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Loppersum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Losser	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Maasdriel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Maasgouw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Maassluis	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Maastricht	19	19	19	18	17	16	16	15	14	14	14	14	14	14	14	14
Marum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Medemblik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Meerssen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Menameradiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Menterwolde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Meppel	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Middelburg	4	4	4	4	3	3	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0
Midden-Delfland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Midden-Drenthe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Mill en Sint Hubert	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Moerdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Molenwaard	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Montferland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Montfoort	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Mook en Middelaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Neder Betuwe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Nederweert	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Neerijnen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Nieuwegein	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Nieuwkoop	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0

[12] Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Bergambacht, Nederlek, Ouderkerk, Schoonhoven en Vlist.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009[1]	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nissewaard[13]	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Noord-Beveland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Noordenveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Noordoostpolder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Noordwijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Noordwijkerhout	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Nuenen c.a.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Nunspeet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Nuth	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Nijkerk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Nijmegen	16	16	16	16	15	15	15	15	15	14	14	14	14	14	14	13
Oestgeest	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Oirschot	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Oisterwijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Oldebroek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Oldenzaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Oldambt	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Olst-Wijhe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Ommen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Onderbanken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Oosterhout	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Oost-Gelre	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Ooststellingwerf	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Oostzaan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Opmeer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Opsterland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Oss	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Oud-Beijerland	2	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Oude IJsselstreek	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Ouder-Amstel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Oudewater	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Overbetuwe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Papendrecht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Peel en Maas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Pekela	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Purmerend	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Putten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Pijnacker-Nootdorp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Raalte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Reimerswaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Renkum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Renswoude	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Reusel-De Mierden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Rheden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Rhenen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ridderkerk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Roerdalen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Roermond	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Roosendaal	4	4	4	4	4	4	4	4	4	0	0	0	0	0	0	0
Rotterdam	65	63	61	62	62	62	62	62	62	44	43	41	41	40	40	40
Rozendaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Rucphen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Rijnwaarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Rijssen-Holten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Rijswijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Schagen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Scherpenzeel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Schiedam	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4
Schiermonnikoog	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Schinnen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Schouwen-Duiveland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Schijndel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Simpelveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Sint-Anthonis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0

[13] Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Bernisse en Spijkenisse.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009[1]	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Sint-Michielsgestel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Sint-Oedenrode	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Sittard-Geleen	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Sliedrecht	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1
Slochteren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Sluis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Smallingerland	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Soest	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Someren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Son en Breugel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Stadskanaal	3	0[14]	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Staphorst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Stede Broec	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Steenbergen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Steenwijkerland	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Stein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Stichtse Vecht	1	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Strijen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Súdwest-Fryslân	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ten Boer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Terneuzen	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Terschelling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Texel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Teylingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Tholen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Tiel	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Tilburg	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	10	11	11	11	11	11
Tubbergen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Twenterand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Tynaarlo	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tytsjerksteradiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Uden	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Uitgeest	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Uithoorn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Urk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Utrecht	20	18	17	18	18	17	17	17	14	14	14	11	11	10	10	10
Utrechtse Heuvelrug	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vaals	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Valkenburg a/d Geul	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Valkenswaard	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Veendam	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Veenendaal	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2
Veere	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Veghel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Veldhoven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Velsen	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2
Venlo	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	3	3	3	3
Venray	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Vianen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Vlaardingen	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Vlagtwedde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Vlieland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Vlissingen	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2
Voerendaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Voorschoten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Voorst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Vught	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Waalre	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Waalwijk	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Waddinxveen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Wageningen	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Wassenaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Waterland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Weert	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

[14] Het betreft hier geen daling van het aantal coffeeshops, maar een correctie door de gemeente van het aantal in 1999.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009[1]	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Weesp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Werkendam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Westerveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Westervoort	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Westland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
West Maas en Waal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Weststellingwerf	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Westvoorne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Wierden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Winsum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Winterswijk	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Woensdrecht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Woerden	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Wormerland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Woudenberg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Woudrichem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Wijchem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Wijdemeren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Wijk bij Duurstede	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
IJsselstein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Zaanstad	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Zaltbommel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Zandvoort	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Zederik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Zeewolde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Zeist	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zevenaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Zoetermeer	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zoeterwoude	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Zuidhorn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Zuidplas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Zundert	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Zutphen	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Zwartewaterland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Zwijndrecht	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zwolle	4	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	4	4	4	4

COLOFON

© WODC, ministerie van Veiligheid en Justitie, Den Haag
Auteursrechten voorbehouden

Postadres Intraval
Postbus 1781
9701 BT Groningen
E-mail info@intraval.nl

www.intraval.nl

Kantoor Groningen:
St. Jansstraat 2C
Telefoon 050 - 313 40 52
Fax 050 - 312 75 26

Kantoor Rotterdam:
Goudsesingel 68
Telefoon 010 - 425 92 12
Fax 010 - 476 83 76

Juni 2017

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

TEKST	B. Bieleman, R. Mennes, M. Sijtstra
OPDRACHTGEVER	WODC, ministerie van Veiligheid en Justitie
OPMAAK	M. Haaijer
OMSLAG	E. Cusiel
DRUK	RCG
ISBN	978 90 8874 233 0

INTRAVAL Onderzoek en Advies